

Inledning

Inledning

Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

I dag är årsdagen av Rysslands storskaliga, brutala och oprovocerade angrepp på Ukraina. Sveriges riksdag höll i går en ceremoni för att uppmärksamma detta och har under denna vecka fasaden upplyst i blått och gult och hissar också i dag den ukrainska flaggan. Vi hyllar det ukrainska folkets mod. De har med blod, svett och tårar försvarat sin rätt att välja sin framtid, sin demokrati och sin frihet och därmed försvarat vår frihet.

§ 1 Särskild debatt om arbetet mot korruption i Sverige

Särskild debatt om arbetet mot korruption i Sverige

Anf. 2 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Justitieminister Gunnar Strömmer var så sent som i valrörelsen beredd att ta emot olagliga partibidrag till den moderata partikassan. Strax efter tillträdet som minister valde han att lägga ned utredningen om åtgärder mot korruption och otillbörlig påverkan på politiken.

I förra veckan kom regeringen med ytterligare ett nedstängningsbesked. Skolminister Lotta Edholm, före detta skolbolagsstyrelsemedlem, lägger ned utredningen om att införa offentlighetsprincipen i svensk skola.

Elprisstödet hemligstämplas mot all svensk praxis. Något ska tydligen döljas, och regeringen tål inte kritiken.

Stora pengar och medel byter händer i dag utan att vi har någon insyn i detta. Sverige rasar i listan över minst korrupta länder. Detta är ett hot mot vår demokrati. Av det skälet har Vänsterpartiet begärt denna debatt.

Anf. 3 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka Vänsterpartiet för en mycket angelägen debatt. Det pågår ett arbete på alla nivåer inom den offentliga förvaltningen för att motverka korruption i Sverige, och jag är glad över att nu få möjligheten att redogöra för regeringens arbete inom detta mycket angelägna område.

När offentlig makt missbrukas drabbas enskilda, och när misstankar om korruption sprider sig hotas den tillit som lägger grunden för vårt demokratiska samhälle. Detta kan och ska Sverige aldrig acceptera. Om korruption en gång tagit sig in i samhällsstrukturen är den mycket svår att bli

av med, och den måste därför motas i grind innan den hinner ta sig in i samhällskroppen. Regeringen tar därför frågan på mycket stort allvar.

Vi måste värna en offentlig förvaltning som håller hög kvalitet och anställda med hög integritet som har förmåga att motverka korruption. Mycket viktigt arbete bedrivs redan ute på myndigheterna, och regeringen avser att följa detta arbete.

För att värna integriteten i det offentliga beslutsfattandet avser regeringen att tillsätta en utredning med inriktningen att bland annat se över reglerna om tjänstemannaansvar för att säkerställa att det finns ett effektivt ansvarsutkrävande när offentliganställda begår fel i tjänsten. Vi ser också nya risker växa fram med koppling till korruption. Mest allvarligt är kanske den organiserade brottslighetens påverkansförsök riktade mot förtroendevalda och anställda i den offentliga förvaltningen.

Beslutet att lägga ned utredningen om åtgärder mot otillåten påverkan och korruption ska inte ses som ett uttryck för att regeringen inte tar denna problematik på allvar. Området är högt prioriterat, och regeringen gör bedömningen att andra slags reformer behövs än de insatser som utredningen hade i uppdrag att titta på.

Regeringen har därför gjort ett omtag i frågan. Regeringen avser att ge Brottsförebyggande rådet, Brå, i uppdrag att analysera systemhotande aktörer och grupperingar som utövar otillåten påverkan. Brå har också tidigare fått i uppdrag att studera vad möjliggörare eller insiders har för roll och funktion för brottslig verksamhet som begås av kriminella nätverk. Därutöver ska den utredning som ska se över reglerna om ansvarsutkrävande när offentliganställda begår fel i tjänsten se över ett antal lagstiftningsfrågor på straffrättens område och även åtaganden som vi har internationellt på korruptionsområdet.

Med anledning av Riksrevisionens rapport om trakasserier, hot och våld har jag nyligen träffat representanter för de fackliga organisationerna på det statliga området och för ett antal myndigheter. Vi ska ha med oss att det redan i dag görs ett gott arbete ute på myndigheterna, men samtidigt visade dialogen att det kan finnas anledning att överväga om mer behöver göras för att minska förekomsten av trakasserier, hot och våld, som i sin tur kan leda till just otillåten påverkan.

Även min statsrådskollega, justitieminister Gunnar Strömmer, hade så sent som denna vecka ett eget rundabordssamtal med både kommuner och myndigheter. Myndigheterna bedriver som sagt redan ett viktigt arbete med att förebygga korruption. Handlingsplanen mot korruption, som löper året ut, ger stöd till detta arbete.

Statskontoret har inom ramen för handlingsplanen i uppdrag att dels arbeta främjande, dels följa upp och kartlägga de statliga myndigheternas arbete mot korruption. Detta kommer att ge regeringen en bra bild av var vi står i arbetet mot korruption i staten.

Anf. 4 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman, ärade civilminister, riksdagsledamöter och åhörare! Den nya regeringen har under kort tid under de senaste veckorna och månaderna fattat följande beslut: Man har sekretessbelagt utbetalningen av elstödet för tiotals miljarder kronor, man har stoppat arbetet med att säkerställa att fristående skolor som har offentliga medel ska lyda under offentlighetsprincipen och man har lagt ned den utredning som specifikt skulle

titta på frågan om korruptionsrisker och risker för otillåten påverkan, inte minst i samband med privatiseringar.

Detta är allvarligt, mycket allvarligt, i ett av de länder i världen som haft en av de högsta graderna av tillit i samhället – mellanmänsklig tillit och tillit mellan medborgare och offentliga institutioner.

Fru talman! Sveriges största tillgång är den höga graden av tillit. Det är en förutsättning för vår samhällsgemenskap, och det är en förutsättning för sammanhållning. Och forskningen visar att en av de viktigaste förklaringarna till den höga graden av tillit i vårt samhälle är en god förvaltning och en låg grad av korruption.

Bo Rothsteins tillitsforskning, som bedrivs på Göteborgs universitet och Uppsala universitet, har noga tittat på sambandet mellan tilliten och den goda förvaltningen. Men vad händer nu? Vi är ett av de länder i Europa, fru talman, som har gått längst i att privatisera offentliga verksamheter. Vi är ett av de länder i Europa som har gått längst i att skapa offentliga marknader. Vi pratar till och med om skolmarknaden. Vilket annat västeuropeiskt land talar om skolmarknaden?

Men vi har en skolmarknad. Och vi har en infrastrukturmarknad. Och vi har en bostadsmarknad. Vi har marknad efter marknad på område efter område som innebär att det offentliga gör affärer – säljer mark, ger markanvisning, fattar beslut om privatiseringar, fattar beslut om drift i privat regi av offentligt finansierad verksamhet.

Om vi inte tar riskerna för korruption i samband med offentliga affärer på stort allvar kommer tilliten inte att vara lika hög i vårt land, och då kommer vår samhällsgemenskap att skadas. Därför ber jag regeringen att tänka om. Det var fel att lägga ned utredningen, och det var fel att inte försvara offentlighetsprincipen.

Anf. 5 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Ingångsvärdet i denna debatt bör vara att Sverige fortfarande är ett av världens minst korrupta länder. Vi har en sjätteplats i världen i dag, och vi har en tredjeplats i EU – alltså en tredjeplats i Europa och en sjätteplats i världen när man ser till länder som har minst korruption. Denna tredjeplats i EU har vi haft de senaste tio åren.

I den mätning som Transparency International gör årligen, där man på en skala från 0 till 100 mäter det man kallar upplevd korruption i länders offentliga sektor, har dock vår position försämrats. I fjol fick vi 83 poäng. Det är ett tapp med 2 poäng sedan 2021 då vi fick 85 poäng.

Än en gång: Ju högre siffra i denna mätning, desto lägre grad av upplevd korruption. Det är väl värt att ändå nämna.

Men vi har dock tappat i denna mätning de senaste åren. Orsakerna till 2022 års resultat är bland annat frågan om partifinansiering som redan har lyfts fram, där otillåtna anonyma bidrag uppmärksammades i samband med fjolårets val. Kammarkollegiet valde dock att avskryva ärendena för samtliga partier, vilket ändå är värt att påpeka.

Året innan – 2021 – menade man att det låga resultatet inte minst berodde på arbetet med Coronakommissionen som riktade kritik mot regeringen för att den inte hade fått tillgång till alla anteckningar som fanns i till exempel Regeringskansliet.

Prot. 2022/23:69

24 februari

*Särskild debatt om
arbetet mot korruption
i Sverige*

Det stora tappet såg vi dock mellan åren 2015 och 2017, alltså under den förra regeringen, då vi gick från 89 till 84 poäng. När man skulle förklara detta tapp från Transparency International lyfte man fram flera orsaker. Man pekade på flera korruptionsskandaler som inträffade under den förra regeringens tid, bland annat inom Statens fastighetsverk och Transportstyrelsen. Man pekade också på händelser i det socialdemokratiskt styrda Göteborg, där kommunala bolag gjorde otillåtna direktupphandlingar. Man pekade också på kommunala utlandsresor i samma kommun, som kritiserades av stadsrevisionen.

Transparency International konstaterade också att det har blivit allt vanligare i Sverige med det som man kallar vänskapskorruption, alltså mutor och oegentligheter i samband med just offentlig upphandling. Och det är klart att vi ska vara oroliga för den förändringen. Och jag håller med om att det är en farlig utveckling.

Men det verkar som att vi har ett bredare problem, ett mer tilltagande problem, som faktiskt finns i rätt så stora delar av den offentliga sektorn. Där menar jag att alla partier har ett väldigt stort ansvar. Jag tänkte komma in på det lite närmare i mitt nästa anförande.

Anf. 6 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Sverige har en lång och stolt historia av öppenhet, av tillit och av låg grad av korruption. Under lång tid har vi legat i topp på Transparency Internationals återkommande rankning. Men 2014 började vi dala, och nu sker det återigen 2022. Det är såklart inte bra.

Vi politiker och medborgare behöver ställa högre krav än så. Vi behöver börja jämföra oss med våra grannländer i norr och med övriga Europa snarare än med övriga länder i världen. För även Nordkorea är ju med på Transparency Internationals lista.

Vi behöver se att mätningar som är baserade på upplevelsen av korruption medför vissa risker, särskilt när vi gång på gång upprepar hur bra vi är och hur lite korruption vi har i ett globalt perspektiv.

Jag vill därför tacka Vänsterpartiet som har tagit initiativ till denna viktiga debatt. Jag vill också tacka medierna som på senare år har avslöjat det ena missförhållandet efter det andra. Det är jobbigt att bli granskad, men det är nödvändigt.

Vi politiker behöver ta våra roller på stort allvar och samtidigt också reflektera över vad avsaknaden av formella och straffrättsliga ansvarsutkrävanden kan göra med folkdomstolen. Är det verkligen drev som vi vill ska utkräva ansvar i dag?

Anf. 7 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Folkrörelserna har historiskt varit starka i vårt land. Det var folkrörelsen som tvingade fram ett skifte så att vi för hundra år sedan kunde införa demokratin. Det var folkrörelsen som skapade den svenska modellen, där sammanslutningar av hyresgäster, arbetare och småföretagare bildade opinion, som i sin tur innebar att besluten som fattades av makthavarna i vårt land var till gagn för hela folket. Sverige var ett skyltfönster för resten av världen. Vi var världens mest jämlika land.

I dag är Sverige det land i världen där inkomstskillnaderna ökar mest. På grund av privatiseringsiver från högern och från Socialdemokraterna är det nu i stället näringslivet och lobbyisterna som har störst påverkan på politiken. Vi har gått ifrån att vara ett land som präglas av starka folkrörelser till att vara ett land där kapitalet styr alltmer. Systemet påminner alltmer om det som råder i EU-parlamentet, eller för den delen det politiska system som råder i USA. I samma stund som välfärden privatiseras stärks pengarnas betydelse.

I Sverige har vi inte något bra skydd mot korruption i dag. Även om USA och EU inte är de allra bästa förebilderna pågår det där åtminstone ett arbete för att försöka komma till rätta med korruptionen. I Sverige är det i stället svängdörrar mellan politiken och näringslivet. Att politiska företrädare gått rakt från politiken till näringslivet är välkänt. Men under hösten har vi bevittnat motsatsen, nämligen hur lobbyister från näringslivet vandrat raka vägen in i Regeringskansliet.

Statsministern själv har en historia av tvivelaktiga affärer som stått skattebetalarna dyrt. Är det mannen att hålla hårt i handen när det blåser kallt och det är uppenbart att korruptionen behöver stävjas? I Ulf Kristerssons regering har statsråd sålt sina aktier och lämnat sina styrelseposter samma dag som de har blivit utnämnda. Men har de lämnat sina lojaliteter? Vem är det de egentligen företräder? Hur ska svenska folket kunna vara säkra på att de får den bästa omsorgen, vården eller utbildningen när det kan vara så att de politiker som styr har andra intressen än hela det svenska folket?

Fru talman! Den tillit som folket har haft till samhället under så många år måste värnas. Men tillit är inte någonting som kan krävas; den måste förtjänas. Det är vår roll att se till att korruptionen stävjas och säkerställa att dörren mellan näringslivet och Regeringskansliet stängs. Denna regering har en läxa att göra. Och en storstädning på Regeringskansliet borde vara den första uppgiften.

Anf. 8 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Som alltid när vi talar här i riksdagen ska man påminna sig om vad det är vi vill försvara med våra lagar och satsningar. Vad är det som ligger i vågskålarerna?

När vi nu pratar om otillåten påverkan och korruption är det därför viktigt att vi påminner oss om att det vi försvarar och värnar är vår demokrati, vår gemensamma offentliga sektor och ett samhälle där man får del av välfärd efter behov, anställning efter förtjänst och skicklighet samt uppdrag och avtal efter i förväg fastställda villkor – inte utifrån vad man kan ge i favör eller vad man kan muta eller skrämman sig till. Varken monetärt kapital eller våldskapital ska vara det som avgör om man får del av det gemensamma i Sverige.

Priset för en korrupt stat betalas alltid av de svaga. När systemet inte går att lita på, när tilliten är borta och när människor slutar rösta, slutar betala skatt och slutar ringa polisen när det har begåtts ett brott – när de i stället sköter allt detta själva – är vi illa ute. När systemet bygger på den starkes kraft och inte den svages rätt är vi illa ute.

Vi från Centerpartiet vill därför att en oberoende antikorrupcionsmyndighet inrättas. Den ska ha i uppdrag att granska offentlig verksamhet, ge vägledning och stöd kring ökad transparens och bidra till åtal vid begångna brott. Den ska även erbjuda myndigheter, kommuner, regioner och riksdag en central visseblåsartjänst och säkerställa att inrapporterade misstankar utreds.

Lagstiftningen, alltså vi, måste ställa höga krav på de antikorrupcionsstrategier som vägleder myndigheternas arbete. Brott mot reglerna ska leda till allvarigare konsekvenser än nu. Strategierna måste även innefatta bättre stöd för medarbetare och andra som rapporterar misstankar om detta.

Priset för att inte göra detta vill vi inte betala, för priset är vår öppna, liberala demokrati. Därför är det sannerligen upp till bevis för regeringen, som behöver leva upp till de stora ord och löften som har getts här i dag. Vi kommer att följa det noga. Vi samarbetar i det vi kan, men vi kommer att hålla noggrann vakt. Detta är en otroligt viktig fråga.

Anf. 9 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! Makten ska utgå från folket i en demokrati, inte från storleken på plånboken. Kärnan i ett demokratiskt statskick är just att varje människa har en röst som är lika mycket värd som andras. Det, fru talman, innebär att människorna – väljarna – också har rätt att veta vilka pengar det är som påverkar politiken.

För många är det lika lätt att skriva under på vår demokratis grundläggande premisser som det är att tro att korruption och dolda påverkansförsök hör hemma i någon Netflixserie eller i svaga demokratier i andra delar av världen. De senaste åren har dock tyvärr visat att både EU och Sverige har omfattande problem. Även här i Sverige finns politiker som är villiga att ta emot anonyma partibidrag, i strid med de regelverk vi själva har beslutat om, och i EU utreds nu en av de mest uppseendeväckande korruptionshärvorna vi sett, där politiker har sålt sina röster till främmande stater för miljonbelopp.

Det är allvarligt att i denna tid kunna notera att den nya svenska regeringen skrotar utredningen om korruption och otillåten påverkan i offentlig verksamhet och näringsliv. Det är häpnadsväckande att göra det samtidigt som Sverige dalar i Transparency Internationals årliga korruptionsindex. Vi får inte ta för givet att Sverige är immunt mot korruption.

Jag tycker att alla borde se de program som TV4:s *Kalla fakta* gjorde, för de visar mycket tydligt hur lätt fem av åtta svenska riksdagspartier viftar bort vad det betyder att vi tillsammans har sagt att vi ska ha regler om transparens kring vem som betalar till politiska partier.

Under våren kommer vi i Miljöpartiet att fortsätta arbeta för att skärpa lagstiftningen om anonyma partibidrag. Vi kommer att arbeta för att konstitutionsutskottet gemensamt ska föreslå ett tillkännagivande om förbud mot utländsk finansiering av partier. Jag hoppas att alla partier i dag kommer att ta ställning för minskad korruption och skärpta regler i Sverige.

Anf. 10 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Sverige når alltså sin sämsta placering på tio år i Transparency Internationals rankning av länder när det gäller korruption. Organisationen förra ordförande Louise Brown sa så här om utvecklingen i

Sverige: ”I Sverige har vi en markant ökning av olika typer av bedrägeribrott, växande organiserad brottslighet. Det är väldigt viktigt att förstå att mutor och korruption är en del av det här.”

Detta är givetvis oerhört allvarligt, fru talman. Korruption behöver möjligen inte vara ett systemhot om det sker på individnivå någonstans, men det kan vara ett mycket allvarligt hot mot demokratin. Det innebär att principen om likhet inför lagen sätts åt sidan, och det innebär att offentliga medel missbrukas. Det innebär också att hela marknadsekonomin funktionssätt och den fria konkurrensen snedvrids.

Det är väldigt viktigt att uppmärksamma att vi nu även ser en korruption som sker i kölvattnet av den gängbrottslighet vi har i Sverige. Nationellt underrättelsecentrum presenterade för två år sedan en lägesbild över organiserad brottslighet från tolv samverkande myndigheter, och den är väldigt allvarlig. Det talas om angrepp på utbetalande system, undanträngande av skatter och avgifter, narkotikabrottslighet, grovt våld och så vidare kopplat till korruption.

Låt mig avslutningsvis i detta korta inlägg notera det oerhört höga tonläget från Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, fru talman. Det pågår en stor debatt i Göteborg kring att Socialdemokraterna i Göteborg vill plöja in nästan 200 miljoner i socialdemokratiska ABF. Jag tror alltså att alla partier nog bör visa viss ödmjukhet inför den här problematiken.

Anf. 11 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Att otillåten påverkan och korruption får fäste i samhället måste motverkas med full kraft. Det hoppas jag verkligen att alla vi som deltar i den här debatten är helt överens om. Jag konstaterar också att det finns en stor enighet i denna fråga mellan partierna i riksdagen, vilket naturligtvis är väldigt positivt.

I mitt inledningsanförande beskrev jag att regeringen nu gör ett omtag i frågan om otillåten påverkan och korruption. Det ska inte tolkas som en nedprioritering utan tvärtom snarare som att regeringen nu gör ett omtag i frågan för att möta problemet med större och bättre kraft. Regeringen har också redan aviserat flera nya åtgärder på området.

Påverkansförsök mot anställda inom den offentliga förvaltningen är ytterst allvarligt. Det drabbar enskilda, och om det leder till att beslut inte fattas på sakliga och opartiska grunder hotas även förtroendet för offentlig verksamhet – och i förlängningen den tillit som är grunden för vår demokrati.

När jag möter myndigheter och håller tal för ledningsgrupper och anställda talar jag alltid om hur viktigt förtroendet för våra myndigheter är och om hur stolta vi ska vara över att bo i ett land där förtroendet för den offentliga förvaltningen och myndighetsstrukturen är väldigt högt. Jag talar också om att detta tar tid att bygga upp men att förtroende går väldigt snabbt att rasera. Därför är det viktigt att vi dagligen jobbar för att upprätthålla det höga förtroende som vår statsförvaltning åtnjuter. Med förtroendet kommer också möjligheten till just tillit.

Nu gör vi ett omtag när det gäller otillåten påverkan. Samtidigt vill jag framhålla att regeringen behåller och arbetar vidare med många av de åtgärder som det beslutades om under den föregående regeringen; det tycker jag är väldigt viktigt att här framhålla. Det gäller till exempel utredningen Övergångsrestriktioner för att stärka förtroendet för offentlig verksamhet.

Prot. 2022/23:69
24 februari

*Särskild debatt om
arbetet mot korruption
i Sverige*

Utredningen ska ta ställning till om fler grupper än statsråd och statssekreterare bör omfattas av övergångsrestriktioner när de går från statlig verksamhet till privat verksamhet.

Jag kan nämna att handlingsplanen mot korruption fortsätter året ut. Statskontoret har i uppdrag att utreda hur detta arbete fortlöper.

Vi går vidare med en introduktionsutbildning för statligt anställda som vi hoppas kunna sjösätta den 1 juli.

Vi har ett uppdrag till Socialstyrelsen om att motverka ryktesspridning och desinformation inom socialtjänsten. Vi har också tagit beslut om tilläggsdirektiv till utredningen Åtgärder för att minska offentliganställdas utsatthet, som ska se över möjligheten till anonymiserat beslutsfattande för att skydda offentliganställda inom socialtjänsten och därmed också minska risken för otillåten påverkan.

Avslutningsvis: Detta är en viktig fråga för oss i regeringen, och vi avser att fortsätta arbetet framöver.

Anf. 12 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Ärade civilminister! Min fråga gäller offentlighetsprincipen och dess effekter för att förebygga korruption i välfärdsverksamheter och övriga offentligt finansierade verksamheter.

Under den senaste tiden har regeringen tagit ställning mot att offentlighetsprincipen ska gälla fristående skolor som är finansierade med våra skattemedel. Dessutom undantog man elstödet från offentlighetsprincipen, vilket var ett avsteg från svensk lagstiftning och tradition.

Hur ser civilministern på offentlighetsprincipen och dess effekter på välfärdsbrottslighet, korruption och risker för otillåten påverkan i samband med offentliga affärer?

Anf. 13 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Shekarabi för frågan.

Offentlighetsprincipen är naturligtvis en grundbult i svensk demokrati. Sverige har en stark offentlighetsprincip, och den ska gälla. Denna debatt handlar dock inte om offentlighetsprincipen. Jag får nu exakta sakfrågor inom andra statsråds områden, och jag varken kan eller bör fördjupa svaret utan hänvisar till mina statsrådskollegor.

Jag noterar dock att Shekarabi i sitt inledningsanförande använde korruption som ett argument för att begränsa valfrihet för svenska hushåll, svenska människor och svenska familjer, såväl inom förskola och skola som inom socialtjänst och äldreomsorg. Det tycker jag är illa. Jag tycker att det är illavarslande om vi använder korruptionen som ett sätt att begränsa valfrihet och privata aktörers möjlighet att verka inom bland annat svensk välfärd och kanske inom svensk offentlig verksamhet över huvud taget.

Anf. 14 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! I vår grundlag fastslås ju att saklighet och objektivitet ska gälla vid offentlig verksamhet. Den utveckling vi har haft under de senaste decennierna är att offentliga verksamheter har privatiserats. Om vi då inte vidtar åtgärder för att säkerställa insyn och offentlighet samt andra åtgärder för att minimera risken för otillåten påverkan och korruption får vi en

samhällsutveckling där dessa viktiga principer i grundlagen inte respekteras och inte gäller. I slutändan kommer tilliten i vårt samhälle att skadas.

Ta bara debatten om betygsinflation – den är ett perfekt exempel på hur risken för att objektivitet och saklighet inte ska gälla i offentligt finansierade verksamheter och myndighetsutövning påverkar tilliten i vårt samhälle. Man kan antingen bara acceptera det eller vidta åtgärder. Vi har offentlighetsprincipen till vårt förfogande. Vi har även andra mekanismer som handlar om att begränsa riskerna för korruption i samband med offentliga affärer och privat drift av offentlig verksamhet.

Anf. 15 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Nu kom frågan om betygsinflation upp, och den kopplades till korruption. Jag kan tycka att det är något långsökt.

Regeringen har ju sagt att man ska återkomma med åtgärder för att bekämpa betygsinflation, för det är ju en annan viktig fråga. Jag vet dock inte om den har med just insynen att göra, utan den har med andra områden inom skolpolitiken att göra.

Jag tycker också att det är en väldigt långtgående slutsats att regeringens ovilja att röja uppgifter om den exakta elförbrukningen i enskilda hushåll skulle vara någonting som främjar korruption i samhället. Jag tycker faktiskt att det är väldigt långtgående slutsatser som Shekarabi drar i detta avseende.

Anf. 16 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Kristdemokraternas före detta partiledare Göran Hägglund sålde av apoteken och blev sedan lobbyist för ett läkemedelsföretag.

Kristdemokraternas nuvarande partiledare valde som sitt första utlandsbesök som minister att åka på en lobbykonferens i Frankrike som handlade om hur sjukvården i Sverige skulle kunna privatiseras ytterligare.

Statsrådet själv har också en rätt diger historia. Som äldreborgarråd i Stockholm privatiserade Erik Slottner äldreomsorgen i en sådan takt att staden omsusades av skandaler när pandemin slog till.

Vilken trovärdighet har statsrådet och Kristdemokraterna i den här frågan?

Anf. 17 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Detta var ett väldigt märkligt inlägg, tycker jag. Mina partikollegor får själva svara för vilka exakta överväganden de har gjort när de har tagit olika jobb eller deltagit i olika konferenser. Jag vet också att detta är en historiebereskrivning som lämnar en del övrigt att önska, om jag får uttrycka mig så.

Jag hade varit äldreborgarråd i drygt ett år när pandemin slog till. Jag kan säga att det styre som då fanns i Stockholm inte hade genomprivatiserat äldreomsorgen under det året. Min företrädare som äldreborgarråd var en vänsterpartist; det är snarare henne man ska fråga varför hon hade organiserat äldreomsorgen så att pandemin slog så hårt mot Stockholm. Detta är ju en kommunpolitisk diskussion snarare än en rikspolitisk.

När man hör Vänsterpartiets inlägg är det värt att tänka på att det finns länder i världen som har noll privata aktörer och noll valfrihet och samtidigt betydligt större korruption. Det kanske kan stämma till viss eftertanke.

Prot. 2022/23:69

24 februari

*Särskild debatt om
arbetet mot korruption
i Sverige*

Anf. 18 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det finns någon som misstänker Vänsterpartiet för att vilja privatisera äldreomsorgen.

Kristdemokraterna avslöjades däremot i valrörelsen med att vara beredda att ta emot hemliga partibidrag och på det sättet kringgå lagen. Lagen finns ju till för att svenska folket ska ha insyn i hur partierna finansieras. Det är ingen liten sak utan en viktig hörnsten i vår demokrati. Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta, som det heter.

Ni i Kristdemokraterna har ivrigt hejat på privatiseringen av alltifrån apotek till äldreomsorg och sjukvård. Ni har släppt in pengaintresset i välfärden. Det går att säga med säkerhet att ni i varje läge framför allt försvarar kapitalintresset. Ni är hela tiden redo att släppa in nya aktörer som ska profitera på vår välfärd.

Kan vi nu få ett erkännande av statsrådet? Visst är det lobbyisterna och inte folkrörelserna som är Kristdemokraternas bästa vänner?

Anf. 19 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt var jag ska börja. Jag har bara en minut på mig, och det är så mycket konstigt som sägs här.

Att vi skulle sätta lobbyisterna före välfärden är så väldigt dumt resonerat. Vi välkomnar nya aktörer – inte för att de ska profitera på välfärden utan för att de ska utveckla den. Det är ju för att de ska utveckla välfärden och ge utbildning och äldreomsorg till barn och äldre som vi vill välkomna nya aktörer i välfärden.

Efter fyra år med Vänsterpartiet vid styret i Stockholms stad var två tredjedelar av hemtjänsten och äldreboendena av någon anledning privata. Man lyckades inte återkommunalisera verksamheterna, för det gick att se att den privata verksamheten höll mycket hög kvalitet.

Under pandemin kunde vi också se att privata verksamheter många gånger var mindre drabbade och hade en bättre organisation än många offentligt drivna verksamheter.

Jag tror därför att man inte ska dra för långtgående slutsatser utifrån ägandeformen, utan det är snarare ledningsstrukturen som spelar en stor roll.

Anf. 20 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag slås av den okunskap som civilministern visar om den korruption och de problem som förekommer i betygsättning i svensk skola, som är myndighetsutövning. Jag förstår att civilministern kanske inte har haft anledning att fördjupa sig i frågan än, men likvärdig myndighetsutövning är en hörnsten.

Vi hör hur lärare och andra som verkar inom skolan beskriver att de upplever korruption, skam och rädsla i samband med betygsättning. De utsätts för påtryckningar såsom ”jag tar min skolpeng och går om du inte sätter ett högre betyg än du tycker att eleven förtjänar”.

Detta är ett allvarligt problem i offentlig förvaltning, och civilministern bör ta det på allvar, inte vifta bort det som irrelevant i en debatt om korruption.

Anf. 21 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att betygsinflation är ett stort problem, och jag har i många sammanhang innan jag blev civilminister föreslagit olika åtgärder på det skolpolitiska området för att motverka just betygsinflation. Jag tycker dock att det är en lite annan debatt än den Vänsterpartiet har begärt en särskild debatt om, och det var snarare det jag ville framföra.

Jag tycker att det är väldigt olyckligt om man använder betygsinflation som ett argument för att begränsa valfriheten och minska möjligheten för privata välfärdsaktörer att erbjuda en bra välfärd till äldre, barn och människor mitt i livet som behöver välfärden. Här behövs både offentliga och privata aktörer. Jag tycker inte att man ska använda korruption som en murbräcka för att försämra välfärden eller begränsa valfriheten.

Anf. 22 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Man ska heller inte i sin iver och tro på att privatiseringen förbättrar välfärden rygga för att vidta de åtgärder som behövs för att stävja korruptionen i den verksamhet som har privatiserats. Här har Kristdemokraterna och civilministern en läxa att lära. Ni lade ned utredningen som skulle titta på hur man kan minska korruption i offentlig verksamhet. Regeringen har också sagt nej till ökad insyn och offentlighet.

Det är mycket som måste styras upp i den privatiserade välfärden oavsett om man är för eller emot själva privatiseringen. I dag finns möjlighet för utländska aktörer att finansiera inte bara svenska politiska partier utan också skolverksamhet och annat. Jag är djupt orolig för vad det innebär i förlängningen om vi inte stramar upp regelverket. Vi behöver lägga ideologiska skygglappar åt sidan.

Anf. 23 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Jag är fullt införstådd med och engagerad i att privat verksamhet behöver granskas och följas upp. Jag skulle säga att vi som försvarar valfrihet och mångfald och som har drivit igenom exempelvis lagen om valfrihet inom offentlig sektor, som har fått ett stort och positivt genomslag i svenska kommuner, verkligen förstår vikten av att de privata aktörerna granskas och följs upp.

Hela poängen med LOV är att såväl offentlig som privat verksamhet ska följas upp med samma parametrar och villkor. Det handlar om att skapa likvärdiga förutsättningar för privata och kommunala aktörer så att en massa vänsterstyren runt om i landet inte kan favorisera offentlig verksamhet framför privat och därmed skapa sämre förutsättningar för privata aktörer, vilket det annars är risk att man gör.

Anf. 24 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Varför lyfts frågan om privatiseringar och offentliga affärer upp i denna debatt? Jo, av den enkla anledningen att forskningen tydligt visar att här uppstår risker för korruption. Politikens ansvar är att reglera detta och säkerställa att vi har insyn och rättsliga mekanismer som gör att kommuner, regioner och stat agerar på rätt sätt för att minska risken för korruption i samband med offentliga affärer.

Problemet är att dessa mekanismer inte finns. När vi under åtta års regeringsinnehav försökte införa offentlighetsprincipen i privat utförda men offentligt finansierade verksamheter mötte vi motstånd i kammaren.

När nuvarande regering kom på plats var en av de första signalerna att arbetet med att säkerställa att offentlighetsprincipen skulle gälla skolor stoppades. Det säger oss att två intressen kolliderar. Objektivitet, saktighet och opartiskhet, som fastslås i svensk grundlag och som är skyddet mot korruption, ställs mot kommersiella intressen, som slås fast i verksamhets-syftet enligt aktiebolagslagen.

Om staten inte reglerar denna konflikt blir korruptionsrisken mycket större, och då ökar risken för att det vid offentliga inköp, privatiseringar och utförsäljningar blir problem med att enskilda kommersiella aktörer gynnas genom otillåten påverkan.

Därför borde frågan om offentlighetsprincipen vara viktig för civilministern. Därför är frågan om mekanismer i samband med offentliga affärer för att minska risken för korruption central. Därför var det extremt olyckligt att regeringen lade ned utredningen om korruptionsrisker vid offentliga affärer och privatiseringar. Olyckligt är rätt ord.

Anf. 25 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Det är jättebra att politiken börjar prata mer om när vi har hög risk för korruption. Sverige har en gemensamt finansierad välfärd med brett politiskt stöd, och när politiker och andra makthavare hanterar andra människors pengar är risken stor för såväl slöseri som korruption.

Jag har en fråga till Ardalán om pengar från juridiska personer. Socialdemokraterna är det parti som tar emot mest pengar från juridiska personer. Enligt vilken princip anser Socialdemokraterna att detta är okej, särskilt när det kombineras med krav på politiskt inflytande?

Anf. 26 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Ida Drougge för engagemanget i frågan om tjänstemannaansvar. Vi delar inte uppfattning i denna fråga, men jag tycker att det är viktigt att alla aspekter lyfts upp i debatten om offentliga tjänstemäns ansvar.

När det gäller Socialdemokraternas syn på partifinansiering har vi varit ett av de partier som bidragit till att förändra regelverket och säkerställt att Sverige har fått ett regelverk för kontrollmekanismer av partibidrag. Det är ett bra regelverk, men vi behöver definitivt föra en debatt om huruvida dessa regler behöver vidareutvecklas. Men Socialdemokraterna har tillsammans med andra partier varit pådrivande för att Sverige ska få en ordning med insyn och relevanta kontroller av bidrag till politiska partier.

Anf. 27 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Jag håller med, och det stämmer. Samtidigt har vi i dag en debatt för att många partier, regeringen och jag själv har sett att det finns brister i den lagstiftning som den förra regeringen lade fram om just partifinansiering. Och den frågan är ju mycket bredare än enbart frågan om anonymitet, även om det också är viktigt – därav frågan om bidrag från juridiska personer.

LO gick i det här valet in med 50–60 miljoner kronor i Socialdemokraternas valrörelse, samtidigt som man ställde politiska krav och hade förväntningar på politiskt inflytande. Då blir frågan: Är man bara principiellt emot att andra partier får pengar? Hur ser man på sin egen situation?

Anf. 28 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag måste hylla Ida Drougges djärvhet och mod att i denna kammare lyfta frågan om anonymitet när det gäller partibidrag med tanke på det som rapporterades om Moderata samlingspartiet före valet 2022. Jag tycker att det är djärvt, modigt och bra att frågan om bidrag till partier, inte minst anonyma, olagliga bidrag till politiska partier, lyfts i den här kammaren. Det är också modigt att frågan lyfts, även om Moderaterna då var föremål för kritik i den mediala bevakningen.

Jag ser fram emot en fortsatt dialog mellan våra partier om hur vi kan säkerställa att vi har bättre kontrollmekanismer, också i samband med partibidrag.

Anf. 29 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag tänkte fortsätta på temat anonyma partibidrag. Det var som sagt fem partier i den här granskningen där det gjordes olika upplägg. Socialdemokraterna var ett av dem. Socialdemokraterna var ett av bara två partier som faktiskt tog avstånd och markerade mot de personer som hade erbjudit upplägg.

Jag undrar om Socialdemokraterna är beredda att faktiskt ta tydlig ställning för att lagen måste skärpas. Från Miljöpartiets sida tycker vi att detta är jättetydligt, också mot bakgrund av att Kammarkollegiet inte hade möjlighet att vidta några åtgärder, trots att vi hade inspelningar av erbjudanden om olika olagliga upplägg – för att det inte är olagligt att *försöka* ta emot anonyma partibidrag, till exempel.

Jag undrar också om Socialdemokraterna är beredda att ta ställning och förbjuda utländsk finansiering av partier.

Anf. 30 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Tack, Annika Hirvonen, för frågan!

Jag måste ta med mig frågan, för den är en del av de diskussioner vi har om vår policyutveckling under den här mandatperioden för att se hur vi kan ta ytterligare steg i kampen mot korruption. Otillåten påverkan gentemot politiska institutioner och partier är definitivt en central fråga.

Vårt intresse för främmande makts påverkan är stort. Det är något som vi tittar närmare på. Där finns det brister i svensk lagstiftning – det är faktiskt en total avsaknad av reglering. Det kan definitivt påverka korrupsionsrisker. Det är ett relevant område som både den här kammaren och enskilda politiska partier borde fördjupa sig i.

Kalla fakta granskade försök till anonyma bidrag till politiska partier, och det reportaget visade allvarliga brister som vi självklart måste ta tag i. Det finns bevisligen en straffrihet här som det också måste vara fokus på i debatten.

Prot. 2022/23:69

24 februari

*Särskild debatt om
arbetet mot korruption
i Sverige*

Anf. 31 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag välkomnar att Socialdemokraterna är beredda att ta den här diskussionen. Jag tror att vi skulle kunna få ett brett stöd för att se över den specifika frågan om utländsk finansiering av politiska partier. Vi såg detta i den fruktansvärda skandal som närmast liknade en spionfilm, där EU-parlamentariker blev tagna på bar gärning med kappsäckar fulla av kontanter från regimer som Qatar – pengarna som de hade tagit emot i utbyte mot någon typ av påverkan till Qatars fördel i Europapolitiken.

Samtidigt befinner vi oss nu i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget på lång tid, och vi kanske talar om större risker än att ett fotbolls-VM placeras i en skurkstat som inte respekterar mänskliga rättigheter och arbetares rätt till säkerhet. Jag tror att den här frågan är central för förtroendet för vår demokrati.

Anf. 32 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag kan bara instämma i Annika Hirvonens inlägg. Det är ett område där vi har brister och en avsaknad av reglering där riskerna är stora. Det förtjänar kanske till och med en egen debatt om främmande makts påverkan på politiska institutioner och avsaknaden av regelverk när det gäller finansiering. Den frågan har ju varit relevant i svensk kontext långt tillbaka under 1900-talet när det handlade om sovjetiskt stöd och Nazitysklands stöd till politiska partier. Sedan dess har det inte varit någon debatt om de frågorna.

Tyvärr har de frågeställningarna blivit aktuella i dag igen. Socialdemokraterna har visat stort intresse för frågan om utländsk finansiering av religiösa trossamfund. Under förra mandatperioden inleddes det ett arbete med den frågan. Men frågan är också relevant när vi tittar på politiska partier. Jag instämmer alltså och tänker ta med mig frågeställningen och se hur vi kan samarbeta kring den.

Anf. 33 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! År 2005 valde den socialdemokratiska ledningen i Göteborgs kommun att för det ynka priset av 23 miljoner sälja en stor skolfastighet till Socialdemokraternas studieförbund ABF. Detta skedde under stora protester, och inga andra fick lägga anbud. Detta bidrog till att svenska språket förärades med ett nytt begrepp, Göteborgsandan, som alltså är synonymt med kommunal korruption.

Nu har Socialdemokraterna kommit tillbaka till makten i Göteborg, och återigen vill man nu under stora protester köpa tillbaka samma fastighet för åtta gånger priset – 185 miljoner kronor – av ABF, som samtidigt dras med stora förluster och behöver pengarna.

Jag har svårt att se att detta skulle vara någonting annat än socialdemokratisk korruption. Varför gör ni så här, Ardalan Shekarabi?

Anf. 34 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Stort tack till ärade riksdagsledamoten Fredrik Malm för frågan!

Mina kunskaper om fastighetspriserna i Göteborgs kommun är tyvärr begränsade, och detta är långt ifrån mitt kompetensområde. Jag kan alltså inte göra en bedömning av huruvida det som Fredrik Malm lyfter fram i

debatten är en relevant aspekt. Det finns säkerligen experter på detta område som har koll på prisutvecklingen vad gäller fastigheter i centrala Göteborg och som kan göra en bedömning av huruvida kommunens erbjudande, om det nu stämmer, till den civilsamhällesaktör som nämns är i enlighet med marknadspriser.

Däremot kan jag upplysa Fredrik Malm om att jag har varit väldigt engagerad i frågan om försäljning av välfärdsverksamheter till underpris, inte minst i Stockholms stad, där vi har horribla exempel på försäljning till underpris – dessutom till aktörer som hade en närhet till vissa politiska partier. Det föranledde en debatt om behovet av reglering enligt kommunallagen som sedan genomfördes.

Anf. 35 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det är möjligt att ledamoten Ardalan Shekarabi inte känner till de exakta tureorna i Göteborg, även om man väl får konstatera att ABF har varit i nyheternas blickfång den senaste tiden. Det gäller inte bara i Göteborg utan även i Botkyrka, där Socialdemokraterna på liknande sätt har favoriserat ABF och låtit dem driva fritidsgårdar och annat, vilket har slutat med att kommunen har polisanmält ABF.

Vi kan citera från Göteborgs-Posten häromdagen. De skriver så här: ”De styrande Socialdemokraterna i Göteborg planerar att föra över många tiotals miljoner kronor av skattebetalarnas pengar till socialdemokratiska ABF, via en tveksam fastighetsaffär. Det luktar illa.” Så beskrivs det här i Göteborg-Posten.

Då är det väl dags för Ardalan Shekarabi och hans partikamrater att titta lite noggrannare på den här affären, för detta luktar verkligen korruption.

Anf. 36 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag är glad att Fredrik Malm lyfter den här aspekten. Det var en av de frågor som vi arbetade med, nämligen reglering av gynnandet av enskilda i kommunallagen. Det var en av de saker som jag arbetade med som civilminister. Jag är också glad över att vi kunde reformera kommunallagen.

Det jag uppmanar Fredrik Malm till i det här läget, när Liberalerna ingår i regeringssamarbetet, är att fortsätta arbetet med att säkerställa att offentlighetsprincipen gäller all offentligt finansierad verksamhet. Det är ett ganska enkelt steg, och det borde vara en liberal utgångspunkt. När Fredrik Malms skattepengar finansierar verksamheter borde också Fredrik Malm ha insyn i de verksamheterna, till exempel när det handlar om myndighetsutövning i skolan. Men vad jag vet är det ett liberalt statsråd som har meddelat att offentlighetsprincipen inte ska gälla offentligt finansierade skolor. Det finns kanske skäl för samtal i den liberala riksdagsgruppen om hur vi värnar offentlighet och säkerställer arbetet mot korruption.

Anf. 37 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Det är inte konstigt att Sverige och Norden fortfarande rankas högst i världen när det gäller frånvaro av korruption. Här hittar vi några av världens mest homogena länder, där vi har en stor tilltro till varandra, till olika myndigheter, till staten och till vårt demokratiska system.

Men vi har tagit emot väldigt många människor från länder där man inte har den här tilltron till myndigheter, till staten och till det demokratiska samhället. Vi ser också mycket riktigt att länder som Syrien, Somalia, Afghanistan och så vidare ligger i den absoluta botten när det gäller frånvaro av korruption.

Det är klart att detta skapar problem i Sverige. De kan ta sig många uttryck. Det kan röra sig om allt från fusk med assistansersättning, där assistansbolag misstänks ha infiltrerat Försäkringskassan, till att olika grupper försöker infiltrera politiska partier, exempelvis genom att en klanledare lovar bort en massa röster till ett enskilt politiskt parti mot någon form av motprestation.

Jag vill kort citera ur texten ”Korruption möjliggörs i mångfaldens namn” av Alice Teodorescu: ”För den som har uppsåt att utnyttja den svenska aningslösheten är manegen krattad: ett generöst, tillitsbaserat välfärdssystem, på många områden utan kvalifikationsgrunder och potenta kontrollverktyg, parallella samhällsstrukturer till följd av stor migration, kravlös integrationspolitik och narrativet om den svenska rasismen, samt ett i de flesta fall välment arbete för att inkludera och skapa mångfald utifrån etnicitet. Denna cocktail riskerar att utmana rättsstaten i grunden.”

Fru talman! Tänk så snabbt det går att nedmontera ett land! Men oavsett vad korruptionen beror på är det självklart att frågan ska tas på största allvar. Vi har alla ansvar för att säkerställa att vi vänder den negativa trenden på området.

Anf. 38 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Richard Jomshof för anförandet. Debatten om Sverigedemokraternas nationalistiska syn på staten hör hemma i ett annat sammanhang. Jag har en annan fråga som jag länge velat ställa.

Jag var civilminister under fem år i den förra regeringen. En av de saker jag märkte i inledningen av mitt arbete som civilminister var att vi inte hade kontroll över etableringen i välfärdsverksamheter. Det fanns inga rättsliga hinder mot att kriminella tog sig in i skolverksamhet, vårdverksamhet eller omsorgsverksamhet. Vi föreslog då i den här kammaren att vi skulle få på plats ägar- och ledningsprövning, så att vi skulle stoppa kriminella från att komma in och driva offentliga verksamheter. Detta välkomnades brett. Bland annat ställde sig Moderaterna bakom detta självklara förslag. Det fanns dock ett parti som engagerade sig mot detta, nämligen Sverigedemokraterna. Varför var Sverigedemokraterna mot införandet av ägar- och ledningsprövning i offentliga verksamheter?

Anf. 39 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Fru talman! Debatten här i dag kan självklart ta sig olika uttryck och olika former. Det är en bred fråga. Jag vet inte riktigt om just den fråga Ardalan Shekarabi ställer hör till dagens debatt. Det var inte under min tid som det ställningstagandet gjordes, vad jag kan minnas. Oavsett vilket är det klart att även detta är en viktig fråga, precis som många andra frågor som har lyfts fram här i dag. Jag kan ta offentlighetsprincipen i skolan som exempel. Jag har själv tagit ställning för detta, och partiet har sedan ändrat inställning.

Det finns många olika ställningstaganden man kan göra. Självklart är det så. Men det är inte samma sak som att allt går att koppla till den diskussion vi har i dag om korruption, där man även har lyft fram frågor kopplade till exempelvis Socialdemokraterna och ABF, som Fredrik Malm gjorde. Oavsett vilket vill jag nog påstå att alla partier här i denna kammare har anledning att fundera på frågan rent allmänt. Man kan säkert föra frågan så brett som Ardalan Shekarabi gör här i dag – vad vet jag.

Anf. 40 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Richard Jomshof för svaret. Jag kan bistå min kollega i justitieutskottet med uppgifter om varför Sverigedemokraterna röstade emot förslaget. Jag följde den debatten ganska noga. Sverigedemokraterna valde att ställa sig väldigt nära friskolelobbyn. Friskolornas riksförbund ville inte ha kontrollmekanismer. Även om det i det här fallet handlade om kontrollmekanismer för att hålla borta kriminella aktörer, terrororganisationer och annat från friskolorna ville inte Friskolornas riksförbund ha en mekanism där staten kunde stoppa ägare och ledning.

Att Sverigedemokraterna gick på Friskolornas riksförbunds linje är sorgligt. Det var i strid med Sverigedemokraternas ställningstaganden i det skolpolitiska handlingsprogrammet. Men lobbyister har effekt, och bevisligen har de lite mer effekt på vissa partier än andra. Jag välkomnar om Richard Jomshof är beredd att idka lite självkritik och kanske jobba för att ändra sitt partis inställning i de här frågorna.

Anf. 41 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Fru talman! Den här frågan är väldigt bred. Vi pratar om kriminella organisationer. Vi kan prata om islamistiska organisationer. Jag tillhör ett parti som driver frågan om islamister som infiltrerar skolverksamheten, och jag har själv drivit den frågan under hela min tid i riksdagen. Det handlar även om våldsbejakande islamister. Socialdemokraterna, Ardalan Shekarabis eget parti, har krökt rygg och inte alls velat ta i denna fråga. Man har till och med röstat ned motioner där vi har drivit den.

I allmän och bredare mening är det klart att frågan är intressant. Det har lyfts fram här i dag hur fackföreningsrörelsen försöker få inflytande inom socialdemokratin. Sedan har vi självklart också privata företag som har egna intressen. Det finns olika aktörer i samhället som försöker få inflytande genom politiska partier och få igenom beslut som gynnar dem. Så är det naturligtvis, oavsett om vi pratar om privata företag, ABF eller fackföreningsrörelsen. Man kan framföra åsikter.

Anf. 42 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Få andra partier har varit så skamlösa kring sin korruption som Sverigedemokraterna. I valrörelsen var man beredd att lura svenska folket och ta emot hemliga partibidrag. Men Sverigedemokraternas lojalitet till folket har krackelerat många gånger tidigare. För några år sedan avslöjades hur era riksdagsledamöter och tjänstemän bjudits på lyxkrogar och låtit näringslivet och branschorganisationer ändra er inriktning i allt från vinster i välfärden till synen på bemanningsföretag. Vid minst ett tillfälle lät ni till och med lobbyister spökskriva motioner till riksdagen. Kan Richard Jomshof förklara hur det går att vara mer korrupt?

Anf. 43 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att än en gång säga att Kammarkollegiet valde att avskrika ärendena gällande det som uppmärksammades i höstas i samband med valet och som handlade om anonyma partibidrag. Man valde att avskrika ärendena för samtliga fem partier, och det kan vara värt att notera.

Men om man rent allmänt tittar på partier som tagit emot bidrag – är det inte så att Vänsterpartiet de facto är ett parti som har tagit emot partibidrag från främmande stat, från främmande makt, i form av mutor från Sovjetunionen? Hur stora mängder pengar pumpades in i Vänsterpartiet under den tid då ni kallade er för VPK? Det är klart att det också är påverkans. Det är väldigt allvarligt, vill jag påstå, när en diktatur skickar pengar till ett politiskt parti i Sverige för att försöka påverka det i en viss riktning. Jag kan nog tycka att det finns många partier som bör ta sig en funderare över hur man agerar och hur man har agerat.

Anf. 44 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Det är möjligt att vi skulle kunna gräva ned oss i våra båda partiers historia så långt tillbaka som 40 eller kanske 30 år.

Jag var inte medlem i partiet för så länge sedan. Jag kan omöjligt svara på vilka förhållanden som rådde när jag var sju år. Det går inte att förvänta sig att jag ska kunna svara på det.

Det är trots allt så att i debatten i dag talar vi om korruption som finns i dag. Det är ändå ni som i årtionden har lovat svenska folket guld och gröna skogar. Men när ni väl fick den ekonomiska makten, vad valde ni att göra då?

Då valde ni att sänka skatten för de allra rikaste och samtidigt låta 15 000 välfärdstjänster upphöra i kommuner och regioner. Ni behöver inte något näringsliv som spökskriver motioner för er längre. Ni är redan ett fullfjädrat parti för det privata kapitalintresset.

Anf. 45 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Fru talman! Det finns mycket att säga om detta. Om man nu rent allmänt tittar på Transparency International och vilka länder som ligger bäst till vill jag ändå ha det sagt att det gör våra länder i Norden och västvärlden. Där har vi en hög grad av privatiseringar. Vi ligger bra till. De länder som ligger dåligt till när det gäller korruption är socialistiska och islamistiska länder. Nordkorea är ett land som har en viss koppling till Vänsterpartiet.

Sedan till frågan om bjudluncher. Det finns många grupper i dag som har åsikter och uppfattningar och vill få igenom politik. Jag ser inget problem i att man träffas och pratar, diskuterar och möter väljare även om de har företag.

Vad gäller företag är de grunden för hela vårt välfärdssamhälle. De är en förutsättning för vårt välfärdssamhälle till skillnad från i socialistiska eller kommunistiska länder som inte alls har den höga grad av välfärd som vi har.

Anf. 46 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Man borde sluta förvåna sig över att varenda debatt med Sverigedemokraterna handlar om invandringen. Det är väl ändå inte invandrarnas fel om Sverigedemokraterna försöker ta emot anonyma parti-bidrag eller riggar olika stiftelseupplägg för att mörka varifrån man får sitt ekonomiska stöd?

Fru talman! Jag vill fråga Richard Jomshof varför hans parti inte vidtog några som helst åtgärder mot dem som uppenbarligen försökte kringgå regelverket. Jag vill också fråga om Richard Jomshof är beredd att skärpa regelverket så att även den här typen av försök, som uppenbarligen skadar förtroendet för demokratin och riskerar att leda till korruption, ska bli kriminellt så att Kammarkollegiet kan slå ned på det.

Anf. 47 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Fru talman! Jag har självklart ingen annan uppfattning. Jag har varit tydlig med att jag tycker att det är ett ansvar som samtliga partier har. Vi kan slänga skit på varandra. Jag vill nog påstå att alla partier kan vara självkritiska i viss mån.

Vad än en gång gäller det som granskades i höstas valde ändå Kammarkollegiet att avskriva samtliga ärenden. Men det är klart att det är en viktig fråga som ska belysas.

Här vill jag hänvisa till regeringen. Den har sagt att man ska ta ett om-tag. Gunnar Strömmer har också i en interpellationsdebatt pekat på att även den här enskilda frågan är allvarlig och ska tas på största allvar.

Jag vill ändå påpeka att det stora tappet i Transparency International såg vi 2015–2017. Där lyfte man fram korruptionsskandaler under den förra regeringen. Där pekade man på Statens fastighetsverk, på Transportstyrelsen och än en gång på händelser i det socialdemokratiskt styrda Göteborg.

Det är de sakerna man tar upp i Transparency International, som har ett väldigt stort värde inte minst när vi talar om korruption här i dag.

Anf. 48 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är också tydligt att Transparency International inte pekar ut invandrare som orsaken till tappet i korruption. Jag vill ändå bara ha det sagt.

Jag tycker att det är stötande när vi nu diskuterar allvarliga samhällsproblem där politiska partier och enskilda politiker har ett ansvar för vad de har gjort och låtit sina partier göra. Det handlar också om vilken lagstiftning de har valt att stifta eller underlåtit att stifta.

Nu är Sverigedemokraterna stödparti eller kontrollerar regeringen. Man kan välja hur man beskriver det. Det är en regering som bland annat lägger ned en utredning om hur man kan förhindra korruption. Det är en regering som lägger ned en utredning om offentlighetsprincipen och insyn i offentligfinansierad välfärdsverksamhet och skolor. Där avgör man genom myndighetsutövning barns framtida möjligheter. Sverigedemokraterna har ett ansvar för detta.

Anf. 49 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att alla partier har ett ansvar för det som sker i Sverige.

Än en gång: Det finns en förklaring till att Sverige och Norden är de länder där vi har minst korruption i hela världen. Det finns en förklaring till det.

Vi har partier, framför allt på vänsterkanten, som gör allt de kan för att säkerställa att kommande generationer inte får möjligheten att växa upp i dessa trygga homogena samhällen med väldigt lite korruption.

Det handlar om att man tar hit människor till vårt land i stora grupper som kommer från länder där man har noll tilltro till staten, myndigheter, polisen och demokratin, och som inte ens förstår demokratin. Det är klart att det skapar problem. Självkligt är det så.

Klanledare samlar ihop röster och försöker att sälja dem till politiska partier mot motprestationer. Det är också ett problem. Jag har inte sagt att det är det enda problemet. Tvärtom har jag pekat på många saker här i dag. Det har alla partier gjort här i dag.

Det är en bred fråga. Vi har alla ett ansvar att se till att vi vänder den negativa förändringsprocess vi befinner oss i.

Anf. 50 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Låt oss tala klarspråk. Vi i Sverige har det väldigt svårt med ansvarsutkrävande, särskilt på individnivå. Vi tror alltför ofta att om vi bara pratar om saker har vi förstått, och så kommer det inte att ske igen. Det är bara det att vi många gånger inte gör det, det vill säga pratar eller ens konfronterar.

Det finns inget ord i svenskan som motsvarar det engelska ordet accountability. Vi ser inte heller alltid korruption för vad det är. Vi kallar det för gräddfiler, jävsbrott, skandaler och kriser. Men korruption är mycket bredare än så. Det är mycket mer än tagande av muta, som vi kanske främst associerar det med.

Korruption handlar om missbruk av offentlig makt för sin egen eller för någon annans vinning. Vi behöver kunna se korruptionen för vad den är. Hur ska vi annars kunna motverka den?

Den nya regeringen tar nu stora omtag i de här frågorna på bred front. Brå har fått ett nytt uppdrag att analysera vilka aktörer som utövar otillåten påverkan på förtroendevalda och politiska församlingar. Det ska lämna förslag på åtgärder.

Man har gett tilläggsdirektiv till en rad olika utredningar. Man väntar på rapport från Statskontoret om kartläggningar inom myndigheter och inom staten. Det finns en handlingsplan mot korruption som Statskontoret också jobbar med.

Vi förbereder inför att EU kommer att komma med nya krav. Vi kommer att tillsätta en utredning om ansvarsutkrävande och tjänstemannaansvar.

Anf. 51 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Tack, Ida Drougge, för anförandet! Jag vet att Ida Drougge åtminstone sedan början av förra mandatperioden har kämpat för och drivit opinionsbildning för tjänstemannaansvar, det vill säga ett straffrättsligt ansvar för tjänstemän som utövar myndighetsutövning.

En aspekt som dock inte lyfts i den här debatten är att en stor del av myndighetsutövningen nu ligger på privata aktörer i offentligt finansierad verksamhet. För att vi ska kunna ställa någon till svars för fel måste vi ha insyn, och för det krävs offentlighetsprincipen.

Men den regering som Ida Drougges parti leder har nu signalerat att man inte är intresserad av att utvidga offentlighetsprincipen. Därmed blir det svårt att ställa någon till svars i verksamheter som bedrivs av privata aktörer men som är offentligt finansierade. Vi vet ju inte riktigt vem som fattar besluten, hur de fattar besluten och vad som är bakgrunden till besluten.

Jag tänker därför fråga Ida Drougge om hon avser att bedriva samma typ av opinionsbildningsarbete under den här mandatperioden för att övertyga sitt eget parti om att det bör ändra linje i frågan om offentlighetsprincipen.

Anf. 52 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Tack, Ardalan Shekarabi, för frågan! Transparens är jätteviktigt. Solljus är det bästa desinfektionsmedlet, brukar man säga.

Med det sagt är det inte nödvändigtvis så att offentlighetsprincipen löser alla problem. Det kan också finnas behov av att ha olika regelverk för tid när det gäller exempelvis utlämnande av handlingar. Det har varit en av anledningarna till regeringens invändningar till just den utredning som Socialdemokraterna föreslog. Olika aktörer kan behöva olika lång tid på sig för att lämna ut handlingar.

Här har vi också ett viktigt digitaliseringsarbete att göra i staten så att det kan bli möjligt att minska det krångel som råder i stort i dag.

För att svara på frågan: Ja, jag tycker att offentlighetsprincipen är viktig.

Anf. 53 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Tack, Ida Drougge, för svaret! Jag och mitt parti är beredda att stötta Ida Drougge i den opinionsbildningskampanj som krävs för att svensk borgerlighet, inte minst Moderata samlingspartiet, ska ändra inställning och ta ställning för offentlighetsprincipen.

Problemet är att den svenska statens och de svenska kommunernas andel av utförd verksamhet har minskat radikalt under de senaste decennierna. Sverige är ett av få länder i västvärlden som har valt en annan välfärdsmodell, och den har sina brister. Den innehåller massor av kommersiella och privata aktörer som bedriver offentliga verksamheter. Om vi inte utvidgar de här principerna och mekanismerna spelar det ingen roll om vi inför tjänstemannaansvar och gör massor med andra saker som bara rör verksamheter i egen regi.

Jag vill bara här uttala mitt stöd för Ida Drougge i den kamp som behöver föras internt i svensk borgerlighet, inte minst i Moderata samlingspartiet.

Anf. 54 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Då hoppas jag också att Ardalan här vill kroka arm och genomlysa de intresseorganisationer, föreningar, fackförbund och bildningsförbund som omgärdar Socialdemokraterna. De deltar i offentliga

upphandlingar och bedriver verksamhet. Detta har varit väl debatterat i svenska medier och egentligen av alla andra utom just Socialdemokraterna. Jag ser fram emot det arbetet.

Anf. 55 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Inget annat parti i Sverige har tagits på bar gärning på samma sätt som Moderaterna.

Moderaternas egen statsminister är ett praktexempel på detta. Som kommunalråd i Strängnäs sålde han av fastigheter för att sedan låta kommunen hyra dem igen. Som socialborgarråd i Stockholm lyckades han på egen hand tillskansa sig en lägenhet avsedd för hemlösa och sjuka. Men även där sålde han fastigheter. Värden på sammanlagt över 80 miljoner såldes för under 3 ½ miljon. En del av dessa affärer har i efterhand konstaterats vara olagliga.

Vad säger det om ett parti som väljer en sådan man till partiledare och statsminister?

Anf. 56 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Otaliga politiker från alla partier har gjort dåliga affärer. De har sålt verksamhet som man i efterhand har ansett och kunnat visa borde ha värderats högre. Det stämmer, och det är ett jättestort problem.

För att kunna se detta för vad det är måste vi också se att det är ett generellt problem som vi har i stat och kommun och i samtliga partier i våra regioner. På samma sätt har vi slöseri. Politiker gör fel, och vi är urusla på att värdera offentliga fastigheter i Sverige. Det är inte riktigt samma sak som att medvetet skänka bort dem till en kompis, men det är ett jättestort problem.

Det finns dock ganska mycket man kan göra för att bli bättre på att värdera fastigheter korrekt. Det pratar jag gärna mer om med ledamoten.

Anf. 57 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Det är alltså så att den moderate justitieministern, det vill säga ministern för lag och ordning, så sent som i valrörelsen ertappades med att vara villig att acceptera illegala partibidrag.

Den 1 mars får den moderata partigruppen ett nytt tillskott. Han heter Fredrik Saweståhl och arbetar i dag som lobbyist. Han vägrar att meddela vilka uppdrag han har tagit.

I Region Stockholm verkar det vara svängdörrar mellan det moderata partikansliet och privata vårdgivare. Ingen har väl glömt hur tidigare regionråd först sålde ut invånarnas vård och sedan tog jobb på det företag som köpte vården.

Varför har Moderaterna så svårt att hålla rent i de egna leden? Varför haglar skandalerna runt det moderata partiet och deras korruption?

Anf. 58 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Jag håller med Vänsterpartiet om att väldigt mycket av det som framkom i *Kalla faktas* granskning visar att vi behöver se över reglerna för partidonationer.

Det finns en utredning som nu pågår om det som Vänsterpartiet kallar svängdörrar mellan politik och näringsliv. Det finns även ett nytt regelverk på området som omfattar vissa fall, men som säkert behöver utvecklas och utvidgas till fler.

Vi måste också se att frågan är större än dessa båda exempel. Vi moderater har sagt att vi gärna vill se över de här frågorna och ändra regelverket. Mitt förslag till ledamoten är att ställa dessa frågor även till andra partier, för det här är ett genomgående problem som vi har haft länge i Sverige. Men alla partier har ännu inte meddelat om de vill utreda frågorna. Kolla exempelvis på insamlingsstiftelser och på lotterier där man inte ens aviserar att det finns en partipolitisk bakgrund!

Anf. 59 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Ingen är immun mot korruption, och jag tror att insyn är det bästa vaccinet. Jag tyckte att Ida Drougges uttryck var väldigt fint: Sol-ljus är den bästa desinfektionen.

Jag tror verkligen att det är så. Ju mer insyn och ju mer transparens vi har, oavsett om det handlar om partibidrag eller om vilka lobbykontakter myndighetsutövare, politiker och andra som förbereder lagförslag har, desto mindre är risken för otillbörlig påverkan.

Om man vet att någon i efterhand kan granska det jag gör och ställa mig till svars för det tror jag att någonting händer. Därför är offentlighetsprincipen i all myndighetsutövande verksamhet och all offentligt finansierad verksamhet viktig. Jag undrar om det är något som Ida Drougge kommer att verka för.

Anf. 60 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Tack, Annika Hirvonen, för frågan! Offentlighetsprincipen är viktig. Det är också viktigt att vi har insyn i offentligt drivna verksamheter eller verksamheter som finansieras av det offentliga men som drivs av en fristående aktör. Det är jätteviktigt.

Samtidigt måste vi också kunna diskutera tidsgränser och förutsättningar och vad som ska lämnas ut. Vad är att anse som en viktig affärshemlighet, och vad är inte det? Jag tror att vi är överens där.

Jag ser fram emot och hoppas att vi kan titta även på frågor som rör partidonationer, lotterier, insamlingsstiftelser och pengar från fackförbund och ideella organisationer. Och jag hoppas att partierna kan samlas brett i de frågorna.

Anf. 61 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Ida Drougge får framgång när det gäller att ändra Moderaternas syn på offentlighetsprincipen och offentlig verksamhet. Det vore viktigt.

En annan sak som Ida Drougge lyfte upp i sitt anförande var individuella konsekvenser, accountability, när man gör fel. Jag reagerade på att fem partier i *Kalla faktas* granskning erbjöd olika upplägg för att kringgå lagen om anonyma partibidrag. Men jag reagerade också på att Moderaterna var ett av tre partier där inte någon fick ta några konsekvenser av att ha gjort detta.

Jag undrar hur Ida Drougge ser på att partier på något sätt därmed har accepterat det agerandet.

Anf. 62 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Kammarkollegiet har lagt ned sin utredning. Partierna här var överens om det regelverk vi har i dag. Där gjordes vissa medvetna avgränsningar. Det var den förra regeringen som lade fram det i en proposition. Reglerna har gällt sedan 2018. Man har kunnat konstatera att de inte var tillräckliga för att kunna straffa någon. Det är också viktigt att ha med sig när man pratar om ansvarsutkrävande. Om man straffrättsligt ska kunna utkräva ansvar av tjänstemän och politiker måste det finnas stöd och tydliga ramar för det.

Efter *Kalla faktas* granskning har vi och justitieministern tagit till oss att det också är viktigt med marginaler, inte bara att man följer lagar. Det ska finnas marginaler. Därför vill vi se över den frågan, gärna tillsammans med er andra.

Anf. 63 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Vi har hört samtliga partier dyrt och heligt lova att ta krafttag. Men ord är vind, som det gång på gång upprepas i tv-serien *Game of Thrones*. Det är handlingar som räknas, och tyvärr talar handlingarna för sig själva.

Nedlagda utredningar, vars syfte varit att motverka korruption och öppna upp för insyn i privata skolbolag, kan inte bortförklaras med blomsterspråk. Svenska folket är smartare än så. Vi ser vad ni gör, och vi är inte imponerade.

Att göra komplicerade upplägg för att kunna ta emot hemliga bidrag till partierna är inte heller särskilt imponerande för svenska folket. Men det utdelades nog en och annan ryggdunk på partikanslierna – hos Sverigedemokraterna skälade man kanske rent av med bubbel – när det meddelades att Kammarkollegiet lagt ned utredningen. Men svenska folket minns. Var och en som såg *Kalla faktas* granskning har dragit sin egen slutsats.

Att eftersträva EU-nivå för korruption är inte något som imponerar, inte ens på EU själva. Den korruption inom EU-parlamentet som på senare tid avslöjats är inte tänkt att tjäna som inspirationskälla utan snarare att avskräcka. När Sverige är ordförande för EU borde vi vara förebilder, inte motsatsen.

Vi i Vänsterpartiet kommer vid varje tillfälle att göra vad vi kan för att motverka den korruption som uppdragas. Svenska folket förtjänar åtminstone ett sådant parti.

Anf. 64 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Gonzalez Westling för denna utsträckta hand. Detta anförande var något mindre polemiskt än hans tidigare. Det har varit mycket personangrepp, vilket jag har tyckt varit tråkigt att höra.

Det talas nu om att vi har lagt ned utredningen på området. Det är sant. Vi har lagt ned en utredning, eftersom vi inte tycker att den tog rätt grepp om frågan. Men vi har aviserat en annan utredning i stället, som vi tycker är mer långtgående och bättre.

Någon gång måste ett regeringsskifte märkas. När en ny regering tar vid är det helt naturligt att en del utredningar läggs ned, eftersom man vill ta omtag om olika frågor. Men det ska inte ses som att regeringen inte tar frågan på allvar. Vi vill göra det på ett annat sätt, som vi tycker är mer effektivt.

Jag tar gärna emot den utsträckta handen och för gärna samtal med partierna här i riksdagen om det behöver göras ytterligare förändringar, exempelvis när det gäller partibidrag och annat. Det har även min kollega Gunnar Strömmer sagt. Det finns ingen polemik i den frågan.

Anf. 65 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Det har konstaterats i tidigare anföranden att korruption inte bara handlar om att man kan göra vissa saker, muta någon och så vidare. Korruption är långt mer omfattande.

Att belysa att enskilda individer verkar ha eller uppenbarligen har tydliga kopplingar till näringslivet och till lobbyistorganisationer är nödvändigt och relevant. Jag beklagar att det kan kännas som personangrepp när det belyses att man själv verkar ha sådana kopplingar. Men det är inte något som jag kan stå till svars för. Det måste statsrådet själv svara för.

Anf. 66 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att det blir lite osmakligt att man i ett replikskifte på en minut radar upp en massa namn, exempelvis ministrar i nuvarande regering, och hänvisar till beslut och till möten som de personerna har träffat 10, 15, 20 år tillbaka i tiden, och att man förväntar sig att få ett svar från den man tar replik på. Jag tycker inte om den debattekniken.

Jag skulle säkert kunna rada upp vänsterpartister som har gjort och sagt saker som jag tycker är olämpliga och visa på kopplingar till organisationer och olika extremistiska nätverk och annat. Jag avstår från att göra det, eftersom jag tycker att människor måste få svara för sina egna handlingar. Jag vill inte låta enskilda ministrar eller riksdagsledamöter referera vad andra partikamrater har gjort långt tillbaka i tiden.

Man väljer själv vilken debatteknik man vill ha i den här kammaren. Men jag tycker att det har varit olustigt.

Anf. 67 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Man kan tycka att vissa saker är osmakliga på olika sätt. Jag tycker snarare att det är osmakligt att det kan vara uppenbart att flera ledande politiker, maktbärande i det här landet, verkar ha så tydliga kopplingar till det privata näringslivet att de är beredda att genomföra lagstiftning som gynnar privata kapitalintressen. Det tycker jag är osmakligt, inte att man belyser faktumet.

Vi kan självklart ha olika åsikter om vad som är osmakligt. Men det uppdrag som jag har fått av väljarna är att se till att Sverige styrs på ett kompetent, trovärdigt och rättvist sätt. Det gör man inte genom att ha den typen av kopplingar.

Anf. 68 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Jag vill inleda med en aspekt som lyfts fram om marknaden och privatiseringen i fråga om korruption. Centerpartiet ser inte att

problemet är att ge folk valfrihet, att ge småbarnsföräldrar möjlighet att välja förskola till sina barn och att själv få välja vem som ska komma hem och utföra ens hemtjänst. Problemet är att vi från det offentliga inte har tillräckliga system och resurser och att vi till viss del har varit naiva inom systemet. Det är där vi behöver flytta fram positionerna, men inte på bekostnad av valfriheten.

Jag vill lyfta fram en annan aspekt av detta. Det som helt lyst med sin frånvaro i debatten är de 40 000 folkvalda i kommuner och regioner, nästan uteslutande fritidspolitiker, i hela vårt land som varje dag bär vår demokrati och till viss del står för de beslut och det vi pratar om. Man ska komma ihåg att den vanligaste formen av otillåten påverkan och korruption är trakasserier, och att den näst vanligaste är hot. Man tvekar då att fatta beslut och undviker att agera.

Jag vill inte på något sätt föringa lyxkonferenser och utlandsresor, men det är inte det dessa fritidspolitiker erbjuds. De skyddas inte heller av vakter och säkerhetskontroller som vi gör här. De bär demokratin varje dag i sin vardag. Vi behöver värna och skydda dem. Ord utan handling har inget värde, har det sagts, men här i dag har de inte ens fått ett ord. Vi behöver lyfta in dem, värna dem och klara ut att prata om hårdare tag mot partier och finansiering men också om hur vi värnar den lokala fritidspolitikern som bär detta varje dag.

Anf. 69 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! På årsdagen av Rysslands folkrättsvidriga, olagliga, fullskaliga invasion av Ukraina kan vi konstatera att Sverige och Europa befinner sig i det mest allvarliga säkerhetsläget sedan andra världskriget. Förutom desinformation och cyberkrigföring används också andra påtryckningsmedel för att på olika sätt försöka påverka det politiska beslutsfattandet i våra länder. Det finns flagranta exempel på det i Qatargate och EU-parlamentet. Säkerhetspolisen bedömer att ryska underrättelseaktiviteter och annan säkerhetshotande verksamhet kan förväntas öka.

Sverige tillhör de få länder i Europa som fortfarande tillåter utländska bidrag till politiska partier. Enligt Ideas databas har 77 procent av alla europeiska länder, inklusive Finland och Norge, ett förbud mot donationer från utländska källor. Motsvarande global siffra är 70 procent av de 180 länder som kartlagts. Vi i Miljöpartiet tycker att det är dags att Sverige skärper regelverket och begränsar möjligheterna för främmande makt att påverka Sveriges partier, demokrati och säkerhet.

Vi i Miljöpartiet kommer att verka för att konstitutionsutskottet redan i vår förelår ett tillkännagivande till regeringen om att tillsätta en utredning om skärpta regler för utländsk finansiering av svenska partier. Jag undrar vilka partier här i dag som är beredda att ställa sig bakom det förslaget.

Anf. 70 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Det förekommer en del felaktigheter i debatten. Bland annat hävdade Vänsterpartiet i sin inledning att skolministern skulle ha lagt ned en utredning om offentlighetsprincipen. Det stämmer inte alls. Det regeringen har gjort är att förlänga utredningens uppdrag med ytterligare några månader för att titta på dessa frågor.

Det handlar i huvudsak om att väldigt små skolor i Sverige, som inte likt en kommunal förvaltning kan rada upp jurister eller har stora organisationer bakom sig, ska klara av att uppfylla de krav man ska ställa på insyn i verksamheten. Jag gissar att det här i slutändan, när det kommer tillbaka till riksdagen om ett halvår, ett år eller så, innebär att man i praktiken får en offentlighetsprincip för alla skolor i Sverige. Jag tycker att det är väldigt viktigt. Man ska inte lägga ut dimridåer eller ägna sig åt saker som inte är förenliga med sanningen i den här debatten.

Fru talman! Jag noterar också att Socialdemokraterna inte har något som helst svar på eller någon kommentar till det faktum att Socialdemokraterna i Göteborg nu försöker slussa tiotals miljoner kronor av Göteborgs skattebetalares pengar till den socialdemokratiska sidoorganisationen ABF för att täcka deras underskott som var 18 miljoner förra året. Att inte det kallas korruption, vilket det faktiskt är, övergår mitt förstånd.

Det är till och med så att det Socialdemokraterna i Göteborg ägnat sig åt har gett upphov till ett begrepp i den svenska vokabulären: Göteborgsandan. Det är synonymt med kommunal korruption. Jag noterar det höga tonläget från oppositionspartierna och manar till viss ödmjukhet även från dessa partier kring sakernas tillstånd.

Anf. 71 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för anförandet! Jag brukar ofta ta del av organisationen Expos analyser och utvärderingar. Det är en organisation som Fredrik Malm tidigare också arbetade med.

Mot bakgrund av de frågor Richard Jomshof väckte i sitt anförande om att en förklaringsmodell till korruptionen i Sverige skulle vara att den har att göra med invandringen, det mångkulturella samhället och avsaknaden av kulturell enfald vill jag ställa en fråga till Fredrik Malm och ge honom möjlighet att utveckla sina tankar. Instämmer Fredrik Malm och Liberalerna i Sverigedemokraternas förklaringsmodell att det finns en stark koppling mellan invandringen och det mångkulturella samhället och korruptionsrisker i det svenska samhället?

Anf. 72 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Nej, det gör jag inte. Jag skulle snarare säga att risken för korruption finns i alla samhällsskikt. Det kan handla om större belopp inom vissa sektorer och mindre belopp i andra, men det är delvis samma drivkraft som får personer att vilja göra snabba klipp. Om det skapas ekonomiska incitament för detta kommer det att finnas personer, som är mindre nogräknade och som inte har någon större moral eller etik i det här sammanhanget, som försöker göra dessa klipp.

Det kan hända högt upp i samhällshierarkin, kanske bland dem som har politiska kontakter och på olika sätt kan göra klipp genom att kringgå regler för exempelvis upphandling. Det kan också handla om lågtröskeljobb eller kanske fusk med nystartsjobb, LSS och så vidare. Jag tror att risken för korruption finns i hela samhället.

Anf. 73 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Då måste jag följa upp min fråga. Är Fredrik Malm beredd, liksom under den tid han var engagerad i organisationen Expo, att här och

nu i kammaren tydligt ta avstånd från den sverigedemokratiska förklaringsmodellen att det är invandringens fel att det finns korruptionsrisker i Sverige?

Anf. 74 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag tyckte att det var precis det jag gjorde i mitt förra svar när jag försökte förklara hur jag ser på saken. Det här handlar ju om att det behövs regelverk, bestämmelser, inspektioner och uppföljning – och självklart också rättskipning, om så krävs – för att det inte ska finnas den här typen av möjligheter till korruption.

Sverige är i grund och botten ett bra land, internationellt sett, med en lägre grad av korruption. Men jag tycker samtidigt inte att vi ska jämföra oss med länder med helt andra samhällssystem än vi, som inte följer rättsstatens principer och annat. Vi ska förstås jämföra oss med länder som ligger nära oss och har snarlika politiska system och ekonomiska strukturer, och då finns det mer att göra. Jag vill hävda att man inte bara kan fokusera på korruptionen inom en sektor. Den är ett mycket vidare problem än så.

Anf. 75 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Det är inte bara de liberala grundvärderingarna som kastats över bord i det här regeringssamarbetet. Anständigheten är det inte heller mycket kvar av. Ett absurt men inte unikt exempel på den försvunna liberala anständigheten är när en tidigare liberal regionpolitiker, i egenskap av digitaliseringslobbyist för en branschorganisation, nu kritiserat att regionen börjat städa upp bland digitala vårdgivare.

I partibidragsskandalen under valrörelsen var Liberalerna också de som var beredda att gå längst. När det kom till kritan hade liberala tjänstemän kommit på ett system för ett slags pengatvätt.

När kommer den kompletta redogörelsen över Liberalernas bidragsgivare, inklusive dem som hanterats genom avancerade upplägg?

Anf. 76 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det här blir lite snurrigt. En regionpolitiker jobbar för någon som tycker något. Jag har ingen aning om vem denna regionpolitiker över huvud taget är, fru talman, eller vilket bolag eller vilken aktör, institution, styrelse eller vad det nu är som personen tydligen skulle arbeta för. Så jag har lite svårt att kommentera detta.

Vad gäller det som hände i valrörelsen handlade det om en frilansande skribent från partiet, inte en anställd, som direkt kopplades bort från alla uppgifter för partiet när detta uppdagades. Vi har därefter också genomfört en rad andra åtgärder.

Jag har dock inte sett vilka åtgärder Vänsterpartiet vidtagit med anledning av att partiet under 50 års tid uppbar statligt partistöd – men inte från staten Sverige utan från staten Sovjetunionen, där alla handlingar stängdes in i arkiven i Moskva. Det skulle vara intressant att få veta lite fler detaljer kring detta.

Anf. 77 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag noterar att Fredrik Malm väljer att helt och hållet ducka för det faktum att det som framkom i *Kalla faktas* granskning var att man sa att detta har vi erfarenhet av. Vi vet mycket väl hur vi ska göra och hur vi ska hantera detta; vi har ett upplägg för det här och vet hur vi ska göra. Det betyder att man inte kommer på det i stunden utan att det är något man har använt sig av länge. När får vi se redovisningen av alla de bidrag ni har fått?

Det är ändå så att elever och föräldrar runt om i Sverige ställer sig frågan om de verkligen får den bästa omsorgen och utbildningen eller om det är lojaliteten med skolbolagen som är viktigast. Vems intressen företräder egentligen Lotta Edholm, som gick direkt från en skolbolagsstyrelse till regeringen?

Anf. 78 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det här börjar bli lite löjligt. Vad *Kalla fakta* avslöjade var att en person, som inte ens var anställd av Liberalerna utan var en frilansande tjänsteman, resonerade kring att bland annat kunna slussa insättningar via sitt eget bankkonto. Det är klart att detta är fullständigt bisarrt. Det var ett resonemang från den personen. Det motsäger att detta skulle vara något som Liberalerna ägnat sig åt. Vi har aldrig ägnat oss åt något av detta.

Fru talman! Det kan vara dags att Vänsterpartiet och Samuel Gonzalez Westling inser och förstår en sak: Man får jobba för privata företag i Sverige. Man får sitta i styrelser även för friskoleföretag. Det är inte straffbart – det är inte föregelseväckande beteende eller något sådant. Det innebär att man jobbar för ett företag i en laglig bransch.

Nu råkar det vara så att den person vi talar om, Lotta Edholm, nu kommer att få städa upp i friskolesektorn efter åtta år med vänsterregeringar som inte gjorde någonting för att reglera den sektorn.

Anf. 79 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag är väldigt glad att Liberalerna nu har svängt och vill städa upp i friskolesektorn, som Fredrik Malm själv uttryckte det. Under de år vi samarbetade inom ramen för januariavtalet var Liberalerna med och bromsade alla försök att vidta åtgärder.

Jag är väldigt mån om att åtgärder vidtas, inte minst, förstås, för hela skolsystemet och för elevernas rättigheter att lära sig och må bra i skolan, men faktiskt också för att vi, om vi vill ha ett system där till exempel idéburna verksamheter ska kunna verka, måste se till att fusk och missbruk beivras.

Jag tycker att det är intressant att Fredrik Malm nämner de små skolorna som något slags hinder för en offentlighetsprincip, när det är de små, idéburna som ställer sig längst fram och säger: Ge oss en offentlighetsprincip, nu!

Anf. 80 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Sanningen är att de inte gör det. Sanningen är att om du följer mediebevakningen de senaste veckorna ser du att ordföranden för de idéburnas organisation, Håkan Wiclander, flera gånger har varit ute och resonerat kring denna problematik. Det är de som har flaggat för detta.

Problemet är att en väldigt liten skola måste kunna omfattas av en insyn- eller offentlighetsprincip precis som alla andra skolor, men vi måste hitta en välavvägd lagstiftning så att de klarar av det. Det är väldigt viktigt.

Jag vill också i detta sammanhang säga, fru talman, att Miljöpartiet inte heller är fria från skuld i frågorna om korruption. Bland annat var en statssekreterare från Miljöpartiet för några år sedan ordförande i en påhittad förening som hette Gröna Städer, som i praktiken var en lobbyorganisation för Kina och Huawei som arbetade för att de skulle få en 5G-licens i Sverige. Han hade varit en av Miljöpartiets i särklass tyngsta personer i Regeringskansliet under många år. Även Miljöpartiet har alltså ett jobb att göra här.

Anf. 81 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Den här personens agerande är något av det mest upprörande som jag har behövt förhålla mig till i mitt eget parti.

Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg att ingen individ är av naturen immun mot korruption eller påverkan. Det är därför vi behöver regelverk och system. Det är därför vi har karenstid för statssekreterare så att de måste anmäla sina arbeten efter att de har slutat så att det kan granskas. Det är därför vi har insyn i vilka partibidrag över ett visst belopp som partier får.

Jag tycker att dessa regelverk måste skärpas. Jag skulle vilja att vi införde ett transparensregister kring lobbyism så att sådana här saker kommer i ljuset. Om politiker träffar lobbyister som är betalda av olika intressen ska man veta det, både som politiker när man träffar dem och som medborgare när man granskar politikernas beslut.

Anf. 82 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det sista Annika Hirvonen tar upp instämmer jag till fullo i. Jag tycker att det behövs en större transparens.

Det är också viktigt att medierna gör sitt jobb. Medierna är duktiga på att granska rikspolitiker, men det sker väldigt mycket runt om i Sverige. Jag tror att även någon tidigare talare tog upp detta. Denna granskning är kanske svårare, delvis för att den lokala mediesituationen är kraftigt försvagad, med mindre redaktioner och färre tidningar lokalt i Sverige.

Vi har även andra saker som kan ha koppling till korruption. Annika Hirvonen har själv tagit upp det här med utländska makter, till exempel tankesmedjor runt om i världen, särskilt i USA och även i Storbritannien. Detta kommer kanske i framtiden att komma även till Sverige så att vi också måste vara varsamma. Detta är alltså ett väldigt viktigt arbete även framöver.

Anf. 83 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag vill återigen säga att detta har varit en bra debatt. Det är bra att den här debatten förs, och jag vill tacka Vänsterpartiet för initiativet. Tar sig korruptionen in i samhällsstrukturen blir det ett gissel som riskerar att hota hela vår demokrati. Det är därför viktigt att vi har ett effektivt arbete mot korruption.

Jag tycker möjligtvis att det i den här debatten, som nu har pågått i ett par timmar, har funnits en tendens till att man använder risken för korruption som ett argument för att motarbete valfrihet och privata aktörer inom offentligt finansierad verksamhet. Det tycker jag är olyckligt. Jag är helt övertygad om att valfriheten har kommit för att stanna, och vi ska snarare jobba med effektiva uppföljningsstrukturer för att se till att alla verksamheter, oavsett om de är offentliga eller privata, sköter sig och följer de avtal som ingåtts.

Regeringen är ny, och vi har all anledning att återkomma med fler nya förslag om hur vi ska motarbete korruption och otillåten påverkan i vårt land.

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 februari justerades.

§ 3 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Kalle Olsson* (S) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 25 februari, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Lena Bäckelin* (S).

§ 4 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde att *Ulf Holm* (MP) skulle tjänstgöra som ersättare för *Emma Berginger* (MP) under tiden för hennes ledighet den 4 mars–7 april.

§ 5 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade
att *Stina Larsson* (C) avsagt sig uppdraget som suppleant i civilutskottet,
att *Anna Lasses* (C) avsagt sig uppdraget som suppleant i kulturutskottet,
att *Niels Paarup-Petersen* (C) avsagt sig uppdragen som suppleant i utbildningsutskottet och i näringsutskottet,
att *Daniel Bäckström* (C) avsagt sig uppdraget som suppleant i trafikutskottet och
att *Muharrem Demirok* (C) avsagt sig uppdraget som suppleant i arbetsmarknadsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 6 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade

att Socialdemokraternas partigrupp anmält Fredrik Stenberg som suppleant i konstitutionsutskottet och i finansutskottet under Björn Wiechels ledighet,

att Moderaternas partigrupp anmält Fredrik Saweståhl som suppleant i utrikesutskottet under Magdalena Thuressons ledighet,

att Centerpartiets partigrupp anmält Niels Paarup-Petersen som ledamot i utbildningsutskottet, Anne-Li Sjölund som suppleant i civilutskottet, Rickard Nordin som suppleant i kulturutskottet, Anna Lasses som suppleant i utbildningsutskottet, Anders Karlsson som suppleant i trafikutskottet, Anders Ådahl som suppleant i näringsutskottet och Christofer Bergenblock som suppleant i arbetsmarknadsutskottet samt

att Miljöpartiets partigrupp anmält Ulf Holm som suppleant i utrikesutskottet, i försvarsutskottet och i trafikutskottet under Emma Bergingers ledighet samt som ledamot i Nordiska rådets svenska delegation.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i utbildningsutskottet

Niels Paarup-Petersen (C)

suppleant i civilutskottet

Anne-Li Sjölund (C)

suppleant i kulturutskottet

Rickard Nordin (C)

suppleant i utbildningsutskottet

Anna Lasses (C)

suppleant i trafikutskottet

Anders Karlsson (C)

suppleant i näringsutskottet

Anders Ådahl (C)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Christofer Bergenblock (C)

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 1 april–24 september* till

suppleant i konstitutionsutskottet

Fredrik Stenberg (S)

suppleant i finansutskottet

Fredrik Stenberg (S)

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 1 mars–31 maj* till

Prot. 2022/23:69
24 februari

suppleant i utrikesutskottet
Fredrik Saweståhl (M)

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 4 mars–7 april* till

suppleant i utrikesutskottet
Ulf Holm (MP)

suppleant i försvarsutskottet
Ulf Holm (MP)

suppleant i trafikutskottet
Ulf Holm (MP)

Tredje vice talmannen förklarade vald *från och med den 4 mars* till

ledamot i Nordiska rådets svenska delegation
Ulf Holm (MP)

§ 7 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2022/23:12 för torsdagen den 2 februari från civilutskottet och
prot. 2022/23:33 för torsdagen den 16 februari från finansutskottet.

§ 8 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
EU-dokument
COM(2022) 672 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 20 april*.

§ 9 Svar på interpellation 2022/23:188 om underhåll och tillgängliggörande av statliga kulturfastigheter

*Svar på
interpellationer*

Anf. 84 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):
Fru talman! Christofer Bergenblock har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta för att stoppa det pågående förfallet av statliga kulturfastigheter, såsom Varbergs fästning, vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta för att tillgängliggöra de statliga kulturfastigheterna, såsom Halmstads slott, även för den som är rullstolsburen och vilka konkreta åtgärder

gärder jag avser att vidta för att säkra den framtida finansieringen av underhåll och tillgänglighetsanpassning av de statliga kulturfastigheterna.

Staten har ett ansvar för helhetsperspektivet i bevarandet av kulturarvet och för att skapa goda förutsättningar för att förvalta och utveckla det. Den statliga fastighetsförvaltningen ska främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.

Statens fastighetsverk ansvarar för att förvalta en del av statens fasta egendom, bland annat många kulturfastigheter. Med det uppdraget följer även ett ansvar för att, utifrån fastigheternas särskilda förutsättningar och gällande föreskrifter på området, tillgodose kraven på tillgänglighet.

Varbergs fästning är en bidragsfastighet som förvaltas av Statens fastighetsverk. Bidragsfastigheter är fastigheter som kännetecknas budgetmässigt av att de saknar förutsättningar för att långsiktigt ge ett ekonomiskt överskott. Statens fastighetsverk disponerar ett särskilt anslag i statsbudgeten för att finansiera underhållskostnader och löpande driftsunderskott för sådana fastigheter.

Statens fastighetsverk ansvarar för att löpande och samlat bedöma stora delar av det statliga beståndet av kulturfastigheter i syfte att upprätthålla ett välavvägt fastighetsbestånd med byggnader i hela Sverige. Statens fastighetsverk ska utifrån sitt uppdrag väga bevarandeambitioner mot ekonomiska prioriteringar och det ekonomiska utrymmet.

Anf. 85 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret jag fått, även om det lämnar en hel del i övrigt att önska.

Jag ställde tre frågor till statsrådet. Där efterfrågade jag konkreta åtgärder, vilka statsrådet också upprepade, kring skötseln av de statliga kulturfastigheterna och finansieringen av desamma. Till svar får jag en kortfattad och allmän beskrivning av Statens fastighetsverks uppdrag. Med all respekt för statsrådet hade jag kunnat läsa detta själv på Fastighetsverkets hemsida. Att döma av det oengagerade svaret jag får är det kanske inte så mycket bevänt med regeringens intresse för de statliga kulturfastigheterna.

I Halland, varifrån jag kommer, har vi flera kulturminnen som vi är mycket stolta över. I min interpellation lyfter jag fram två av dem som exempel på kulturarv som vi har att sköta och förvalta även 2023 – Varbergs fästning och Halmstads slott. Det första exemplet handlar om att underhålla våra kulturfastigheter och det andra om att tillgängliggöra dem.

Varbergs fästning började byggas som en medeltida borg i slutet av 1200-talet. På 1600-talet utformades den till en försvarsanläggning med det uttryck som fästningen har än i dag. Efter 1822 började ett förfall då försvarsmakten övergav fästningen och lämnade den åt sitt öde. Stenmurar och vallar föll ihop under 1800-talet, men i början av 1900-talet tog man tag i det här och påbörjade en omfattande restaurering. Hade det inte funnits kloka politiker som tog sitt ansvar för hundra år sedan hade vi inte haft något annat än en ruin att se ut över i dag.

Nu har det visat sig att fästningens underhåll inte sköts på det sätt som krävs, och därför finns det återigen risk för ras av murar och bastioner. I flera år har detta uppmärksammats av Statens fastighetsverk i deras egen inventering, och mer medel har efterfrågats från regeringen. Tidigare har det varit den socialdemokratiska regeringen som inte har tagit sitt ansvar. Nu är det den högerkonservativa regeringen som inte tar sitt ansvar. Som

regering kan man naturligtvis peka finger på Statens fastighetsverk, men till syvende och sist är det faktiskt regeringen själv som bär det fulla ansvaret för hur de statliga kulturfastigheterna sköts.

För några dagar sedan pratade jag med mina politiska kollegor i Kronoberg. Där är inte kritiken nådig mot att man har låtit Kronobergs slottsruin förfalla så att den numera är helt avstängd för besök från allmänheten. Det är en utveckling som vi definitivt inte vill se för kulturfastigheterna i Halland och inte i någon annan del av landet heller.

För hundra år sedan klarade Sverige av att ta tag i restaureringen och underhållet av Varbergs fästning och flera andra kulturfastigheter. Tycker ministern att det är värdigt Sverige 2023 att man inte klarar av samma sak, trots ett enormt mycket bättre ekonomiskt utgångsläge?

Eftersom jag inte har fått något riktigt svar från ministern ännu upprepar jag min fråga: Vilka konkreta åtgärder avser statsrådet att vidta för att stoppa det pågående förfallet av statliga kulturfastigheter såsom Varbergs fästning?

Anf. 86 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tack, Christofer Bergenblock, för frågan och debatten! Den är givetvis viktig.

Jag kommer själv från Kalmar, där vi har Kalmar slott. Som kalmarit till ursprunget ligger det mig såklart varmt om hjärtat. I Solna har vi Hagaparken, och runt om i hela Sverige finns det fastigheter, skog och mark, fornminnen av olika slag och olika typer av kulturellt och historiskt viktiga fastigheter och områden. Inte alla men väldigt många av dessa förvaltas och ägs av Statens fastighetsverk.

Statens fastighetsverk har väldigt många olika fastigheter. Man har inte bara kulturminnen och sådant som är historiskt viktigt, utan man har även kommersiella fastigheter och till exempel regeringens fastigheter. Man har ett väldigt stort bestånd där man har allt från staten som hyresgäster till kommersiella aktörer och kulturutövare.

Det är en enorm verksamhet som Statens fastighetsverk ansvarar för. I Sverige har vi ju den principen att vi beviljar anslag från riksdagen. Det är riksdagen som bestämmer i Sverige. Om man vill ha andra anslag kan givetvis Bergenblock och Centerpartiet driva igenom det i denna kammar. Det är så den demokratiska ordningen ser ut.

När det kommer till sådana fastigheter som nämns i interpellationen, så kallade bidragsfastigheter, är de en del av det bestånd som man bedömer inte har egen ekonomisk bärkraft. Man kan inte sälja entrébiljetter eller hyra ut. Då beviljar riksdagen en budgetram till Statens fastighetsverk för hur dessa ska skötas. Kammaren har beviljat en ram på 290 miljoner för att sköta alla dessa fastigheter i hela landet. Där hade Bergenblocks centerparti inte något annat förslag, utan alla partier hade samma förslag.

Vill man göra mer är ordningen sådan att mer pengar måste anslås till verksamheten. Alternativt måste man helt byta styrmodell. Det är givetvis ett alternativ. Jag undrar vad som egentligen ligger bakom frågan. Nu har vi modellen med Statens fastighetsverk som har ett uppdrag och en budget. Sedan sköter verket sitt ansvarsområde så gott det går och så mycket det går med de pengar det har blivit tilldelat. Fastighetsverket kan självklart göra mycket mer. Sverige är ett land som har funnits länge, och här finns

mycket som man kan lägga pengar på att bevara, tillgängliggöra, anpassa och så vidare. Det är en helt korrekt beskrivning.

Däremot har vi inte valt en ordning i Sverige där vi fattar beslut i riksdagen om att ge en prioriteringsordning till Statens fastighetsverk. Dessa beslut har överlåtit, precis som på många andra områden, till de myndigheter och proffs som finns att givet de pengar de får göra det bästa av situationen.

Här är jag lite nyfiken på om ledamoten Bergenblock tycker att vi ska byta modell. Ska riksdagen fatta beslut fastighet för fastighet om vad som ska göras? Några mer pengar vill Bergenblock inte ge. Centerpartiet har samma budget som alla andra partier. Alla vänsterpartier har samma budget som regeringen. Där är det ingenting som skiljer.

Jag är ändå lite nyfiken på vad alternativet är till den ordning som redan finns. Om Bergenblock har synpunkter på myndigheten kan han diskutera med dem, om han så önskar. Jag är lite frågande till vad ledamoten egentligen är ute efter.

Anf. 87 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag ska återkomma till ekonomin i den avslutande delen av vår dialog.

Vad jag är ute efter är naturligtvis att regeringen tar ansvar för att styra de statliga verk och myndigheter som regeringen har under sig. Under finansmarknadsministern ligger Statens fastighetsverk, och därmed ligger ansvaret för det verket på finansmarknadsministern.

Jag tänkte först gå in på min andra fråga i interpellationen, som handlade om tillgänglighetsanpassning av de statliga kulturfastigheterna. Mitt exempel i det sammanhanget var Halmstads slott, som är en av dessa kulturfastigheter. Det är en byggnad som uppfördes på 1600-talet av kung Kristian IV, som behövde en residensbostad i de östliga delarna av det danska riket. Han lät uppföra en sådan som är både vacker och välbyggd eftersom den fortfarande står kvar där. Precis som med Varbergs fästning står den kvar där tack vare tidigare politikernas kloka beslut om att sköta anläggningarna.

Det som inte vare sig Kristian på 1600-talet eller politiker fram till i dag har ägnat så mycket tid åt är att även en sådan fastighet behöver vara tillgänglig för så många som möjligt, exempelvis även för den som är rullstolsburen. Det är en sak om byggnaden står där bara för beskådande, men så är det inte. Halmstads slott är i högsta grad en levande kulturfastighet. Den är residenset för landshövdingen i Halland, och den används som bostad åt landshövdingen, som representationsvåning och som kontorslokaler. Det är naturligtvis så det ska vara när det är möjligt, det vill säga att våra gamla kulturfastigheter lever vidare och används där det är möjligt och inte bara står som monument över svunna tider.

Problemet är tillgängligheten. Det uppmärksammades i samband med ett besök som skulle göras hos landshövdingen tidigare i år men som inte kunde genomföras på grund av att en av deltagarna var rullstolsburen. Då kunde man inte vara i representationsvåningen på slottet utan blev hänvisad till andra lokaler hos länsstyrelsen.

Det är naturligtvis inte rimligt att den som är rullstolsburen inte kan delta i representation hos landshövdingen, inte kan arbeta på Halmstads slott och inte heller kan bli landshövding i Halland så länge slottet är

residensbostaden. Halmstads slott är inte den enda statliga kulturfastigheten som saknar tillgänglighetsanpassning, men det är ett bra exempel eftersom fastigheten används aktivt.

Att tillgänglighetsanpassa flera hundra år gamla fastigheter är förstås inte enkelt, men det finns gott om exempel på hur det kan göras på ett pietetsfullt sätt. Ett av de exemplen återfinns också i Halland, nämligen på Varbergs fästning. Den del av fästningen som hyrs ut till Hallands kulturhistoriska museum, som bland annat inrymmer Bockstensmannen, blev tillgänglighetsanpassad för några år sedan.

Vad svarar statsrådet på min fråga om tillgänglighetsanpassning av de statliga kulturfastigheterna? I stort sett ingenting. Det är anmärkningsvärt att den som är ytterst ansvarig för de statliga kulturfastigheterna inte bemödar sig om att ge ett mer fylligt svar på hur man ändå tänker att de ska tillgängliggöras för en bredare allmänhet.

Här vill jag ge statsrådet en ny chans. Vilka konkreta åtgärder avser statsrådet att vidta för att tillgängliggöra de statliga kulturfastigheterna, till exempel Halmstads slott, även för den som är rullstolsburen?

Anf. 88 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Christofer Bergenblock vill inte diskutera om han ser framför sig en annan modell. Jag undrar om Christofer Bergenblock vill byta modell. Jag kan bara upprepa den modell som redan finns. Statens fastighetsverk har många olika typer av fastigheter. En del av dem är biddragsfastigheterna, och de finansieras med anslag från riksdagen genom den budget som antas. Sedan finns kommersiella fastigheter som hyrs ut till hyresgäster, och sedan finns kostnadshyresmodellen för ett antal institutioner.

Detta regleras, med fullt engagemang från riksdagen, i regleringsbrev till Fastighetsverket. Det finns lagar och regler, och dem har Fastighetsverket att följa.

Däremot har vi inte en modell där vi som politiker, oavsett om man sitter i regeringen eller är riksdagsledamot, fattar beslut om enskildheter. I stället överläter man åt Statens fastighetsverk att göra prioriteringar och bedömningar inom ramen för de pengar vi anslår. Sedan har verket en dialog med sina hyresgäster om anpassningar, hyressättning och så vidare.

Här nämner ledamoten själv exempel på hur detta fungerar. Det finns hyresgäster och Statens fastighetsverk, och de har kommit överens om olika typer av lösningar. Det är också modellen som används om man vill göra något med slottet i Halmstad. Hittills har dessa frågor inte varit föremål för politiskt beslutsfattande. Det beror inte på om man har engagemang för frågan eller inte, utan det handlar om att man har respekt för den modell vi har valt i Sverige. Vill Christofer Bergenblock ha en annan modell? I så fall är jag givetvis öppen för att diskutera och fundera, men då måste förslaget presenteras så att man får kännedom om hur det ser ut.

Det ligger inte i verktygslådan i dagsläget att riksdagen eller regeringen pekar på en enskild fastighet och säger att Fastighetsverket här ska göra så eller så. I stället bygger detta på att det finns ett budgetanslag från riksdagen, och sedan gör myndigheten bedömningar om vad som ska göras. Om det finns hyresgäster sker en anpassning tillsammans med hyresgästerna enligt önskemål – med konsekvenser för hyran. Det är den modellen vi har valt i Sverige. Det beror inte på bristande engagemang från vare sig tidiga-

re regeringar eller den här regeringen, utan det beror på att vi samlat har gjort bedömningen att vi bäst värnar Sveriges intressen på det sättet. På så sätt tar vi bäst till vara kulturhistoriska minnen och det statliga fastighetsbeståndet. På så sätt ägnar vi oss här inte åt lokalpolitiskt beslutsfattande eller lägger oss i en enskildhet. Riksdagen garanterar budgetramar, och det finns regleringsbrev till myndigheter.

Jag ställer mig fortfarande frågan vad ledamoten är ute efter. Jag kan givetvis uppbåda ett stort personligt engagemang för många olika typer av fastigheter runt om i Sverige, men vi har modellen just för att det personliga engagemanget inte ska vara styrande. Det ska inte vara så att bara för att jag är från Kalmar finns det ett jätteengagemang för Kalmar slott eller något motsvarande eller att bara för att jag bor i Solna finns det ett extra engagemang för Hagaparken. Det är just för att vi *inte* ska ha det så som vi har den modell vi har, där vi har en professionell myndighet och professionella personer som ska göra bedömningar utifrån en helhet och hela landet och där den här typen av lokalpolitisk aktivism inte ska avgöra utan det ska vara en professionell helhetsbedömning för hela Sverige.

Christofer Bergenblocks kritik skulle vara mer befogad ifall Centerpartiet hade stora satsningar på det här området. Men nu finns ju samma budgetram. Jag vet inte ifall Christofer Bergenblock tycker att Fastighetsverket missköter sig inom den ram som finns eller om han tycker att det ska mindre pengar till Umeå och mer till Halmstad eller så. Det skulle i så fall verkligen vara ett avsteg från den modell vi har.

Anf. 89 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Då ska jag återknyta till det här med ekonomi och styrning.

Jag kan känna att statsrådet slirar lite grann på vad som är riksdagens uppdrag och regeringens uppdrag. Javisst får man finansieringen från riksdagen, men regleringsbrev skrivs såvitt jag känner till av regeringen. Och det är regeringen som styr över de statliga myndigheterna med hjälp av dessa regleringsbrev och som har möjlighet att utreda och titta på deras verksamheter.

Nu kommer ju statsrådet från Finanssen och inte från Kulturdepartementet, men med lite välvilja skulle man kunna tänka sig att det uppfattade ointresset för kulturarvet inte speglar hela regeringen utan beror på var Statens fastighetsverk har trillat in någonstans.

Å andra sidan skulle man kunna förvänta sig lite större intresse för den ekonomiska styrningen. Det finns ju anledning att titta på hur styrningen av Statens fastighetsverk ser ut och vilka finansieringsmodeller som används. Om man vidtar åtgärder i tid och sköter det löpande underhållet blir det också billigare över tid; det vet varenda människa i det här landet som äger en villa eller en sommarstuga.

En annan fråga man kan ställa sig är den om bidrags- respektive marknadsfastigheter. Varbergs fästning är i dag till stora delar uthyrd men betraktas ändå som en bidragsfastighet. Varför ser det ut på det viset? Man kunde kanske differentiera de här fastigheterna för att ge bättre möjlighet till underhåll och skötsel av fastigheterna.

Det finns kanske ytterligare möjligheter att hitta nya finansieringsmodeller som skulle ge lite bättre effektivitet i de medel som redan tillförs. Se där ett möjligt uppdrag för finansmarknadsministern att lägga för att få lite mer pang för pengarna!

Det jag avslutningsvis undrar är detta: Är Sveriges regering beredd att ta det ansvar som krävs för att säkra underhållet och tillgänglighetsanpassningarna av de statliga kulturfastigheterna?

Prot. 2022/23:69
24 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 90 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Återigen tack till Christofer Bergenblock för att han tar upp de här fastigheterna till diskussion! Det är naturligtvis viktigt.

Sverige är ett land med en lång historia. Vi ska ta hand om och vårda det kulturarv vi har samtidigt som vi ska ha en professionell förvaltning av alla våra statliga fastigheter av olika slag, oavsett om de används som regeringsbyggnad, hyrs ut kommersiellt, är några av våra stora institutioner eller är viktiga i det lokala samhället. Det är alldeles självklart.

Jag vill dock göra en invändning mot Bergenblocks beskrivning att det skulle råda stor ineffektivitet. Det finns säkert beslut i Statens fastighetsverk som skulle kunna vara annorlunda, och det finns säkert lokala åsiktsyttringar där man skulle vilja ha det på ett annat sätt och så. Jag skulle ändå vilja säga att Statens fastighetsverk överlag levererar mycket tillbaka till oss medborgare för de 290 miljoner kronor som man har.

Jag delar inte Christofer Bergenblocks optimism att man skulle kunna få mycket mer för de här pengarna om man gjorde på ett annat sätt. Min bedömning är att svenska myndigheter generellt och Statens fastighetsverk inte minst har en effektiv förvaltning. Det finns säkert saker i marginalen som kan göras bättre. Det finns det ju överallt, det råder det inget tvivel om, och det är säkert så också här. Men att man på något magiskt sätt skulle kunna få ut mycket mer av de här 290 miljonerna, den bedömningen gör inte jag.

Däremot, om det skulle finnas en politisk vilja – nu gör det ju inte det från Centerpartiet, men om det skulle göra det – att kraftigt öka de här 290 miljonerna, ja, då skulle man givetvis kunna göra mer. Men jag tror inte att man ska peka på Statens fastighetsverk och säga att de inte gör ett bra jobb för de 290 miljoner de har. Min bedömning är att de gör det.

Sedan kan man ju undra ifall engagemanget mäts i kronor. Då kan man konstatera att Christofer Bergenblock och jag har samma engagemang, för det är ju samma budget. Vill man få ut väldigt mycket mer behöver man nog öka anslagen, men det är det ju inget av riksdagspartierna som vill – varken regeringspartierna eller vänsterpartierna som Christofer Bergenblock företräder.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2022/23:201 om åtgärder mot våld och trakasserier i arbetslivet

Anf. 91 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Johanna Haraldsson har frågat mig vilka initiativ jag är beredd att ta för att öka tryggheten på våra arbetsplatser och minska utsattheten för hot, våld och trakasserier på jobbet.

Det kan aldrig accepteras att någon dör eller skadas till följd av sitt arbete. Det är också oacceptabelt att människor utsätts för hot, våld eller

trakasserier på grund av sitt yrke. Att människor som har till uppgift att hjälpa och skydda andra i samhället utsätts för våld, hot och trakasserier är dessutom i förlängningen ett angrepp på det demokratiska samhället.

Det här är en stor fråga som spänner över många områden inom samhället, och det handlar ofta om ageranden av personer som inte arbetar på den aktuella arbetsplatsen. Det görs, och har gjorts, mycket på det här området. Flera statliga utredningar har tittat på aspekter som har koppling till frågan om hot och våld riktat mot samhällsbärande grupper.

För att stärka det straffrättsliga skyddet för de centrala blåljusverksamheterna infördes 2020 brottet sabotage mot blåljusverksamhet. Det straffbelägger att under vissa förutsättningar angripa eller på annat sätt störa polis, räddningstjänst eller ambulanssjukvård. Arbetet med att stärka skyddet för samhällsnyttiga funktioner har därefter fortsatt. Exempelvis föreslog en utredning förra året att det ska införas nya brott för den som angriper utövare av viss samhällsnyttig funktion, med vilket utredningen avser hälso- och sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänsten, räddningstjänstpersonal och utbildningspersonal inom skolväsendet (SOU 2022:2). Förslaget innebär att sådan personal får motsvarande förstärkt straffrättsligt skydd som till exempel poliser har i dag genom straffbestämmelserna om våld eller hot respektive förgripelse mot tjänsteman. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Betänkandet om ILO:s konvention om våld och trakasserier i arbetslivet (SOU 2021:86) har remitterats. Av remissinstansernas svar kan särskilt noteras att den svenska ILO-kommittén delar utredningens bedömning att svensk gällande rätt är förenlig med ILO-konvention nummer 190 samt rekommendation nummer 206. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Även regeringens redovisning till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport *Trakasserier, hot och våld – förebyggande insatser och hantering vid statliga myndigheter* (RiR 2022:26) bereds inom Regeringskansliet.

En särskild utredare fick i april 2022 i uppdrag att överväga olika författningsändringar för att minska offentliganställdas utsatthet för våld, hot och trakasserier (dir. 2022:31). Syftet är både att förbättra situationen för de anställda och att värna den offentliga verksamheten. Regeringen beslutade den 2 februari 2023 att ge tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2023:16). Tilläggsdirektiven innebär huvudsakligen att det tydliggörs att utredaren ska lämna författningsförslag som ökar skyddet för offentliganställda. Uppdraget ska redovisas senast den 1 januari 2024.

Arbetsmiljöverket har, som Johanna Haraldsson lyfter fram i sin interpellation, utfärdat föreskrifter om åtgärder mot våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2). Därutöver finns det föreskrifter om hur man främjar en god arbetsmiljö och förebygger ohälsa på grund av organisatoriska och sociala förhållanden i arbetsmiljön (AFS 2015:4). Det finns också föreskrifter om hur man bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1). Det här är föreskrifter som är viktiga för att förebygga att det uppstår situationer med våld, hot och trakasserier. Hur arbetsmiljön är organiserad är också viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv.

Gemensamt för de nämnda föreskrifterna är att det är arbetsgivaren som ansvarar för att bedöma riskerna i det aktuella arbetet och vidta de åtgärder som behövs. När det gäller statligt anställda är arbetsgivaransva-

ret delegerat, och det är ytterst myndighetscheferna som har arbetsmiljöansvar för de anställda. Ett systematiskt och förebyggande arbetsmiljöarbete är grunden till en god arbetsmiljö, och det är en naturlig del av verksamheten för alla arbetsgivare.

Arbetsgivarna bedriver det dagliga arbetsmiljöarbetet på de enskilda arbetsplatserna tillsammans med arbetstagarerna och deras representanter. I detta ligger att regelbundet undersöka arbetsförhållandena och göra riskbedömningar som dokumenteras i handlingsplaner. Inom ramen för samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagarer fyller skyddsombudens verksamhet en viktig funktion. Möjligheten till skyddsombudsstopp är i sin tur ett viktigt verktyg som en yttersta åtgärd att ta till när någon annan lösning inte har kunnat nås.

Regeringen ser med stort allvar på hot, våld och trakasserier på arbetsplatser. Samtidigt vill jag betona att ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete är det främsta verktyget för att motverka hot, våld och trakasserier som har anknytning till arbetet.

Anf. 92 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Återkommande rapporteras det om hot och våld inom olika yrkesgrupper. Det är tågvärdar som får utstå att bli spottade på, hemtjänstpersonal som knivhotas och vårdare som mördas. Riksrevisionen har även konstaterat att det är vanligt att myndighetspersoner utsätts för hot, hat och trakasserier.

Brett på svensk arbetsmarknad är hot och våld ett problem. Rubrik efter rubrik vittnar om situationen: "Efter våldsvågen: Bussförare rädda att gå till jobbet", "Hot och våld får tågvärdar att lämna yrket", "Kritik mot säkerheten efter mord på LSS-boende" och "Arbetsmiljöverket larmar om hot och våld".

När våldet och hoten blir nyhetsartiklar för att skyddsombudet stoppar arbetet eller för att någon faktiskt kommer till skada har det gått för långt. En företrädare för Kommunal berättade för tidningen Arbetet i förra veckan att det sedan november anmälts tio skyddsombudsstopp gällande hot och våld inom hemtjänst och olika boenden.

Ett skyddsombudsstopp är inget som görs lättvindigt, utan det är något som tas till när man inte ser någon annan utväg än att stoppa arbetet för att skydda liv och hälsa. Jag blir både glad och upprörd när jag hör om skyddsombudsstoppen. Jag blir glad för att skyddsombuden tar sitt ansvar, är aktiva, agerar och använder de verktyg de har till sitt förfogande. Men jag blir upprörd när jag inser att det också är ett resultat av att arbetsgivaren inte har tagit sitt ansvar fullt ut.

Det som många av dessa fall har gemensamt är just att arbetsgivaren inte har gjort tillräckligt för att förebygga och förhindra situationer där löntagare utsätts för våld och hot. Skyddsombud, arbetsmiljöverk och fackmenar att många skador hade gått att undvika med bättre riskbedömning och bättre introduktion och utbildning för anställda och kanske genom ett stopp för ensamarbete.

På jobbet har arbetsgivaren ansvar för din trygghet, och arbetsgivaren ska organisera arbetet och skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö. Arbetsplatser ska utformas och utrustas för att förebygga risk för hot och våld så långt det är möjligt. Arbetsmiljöverkets föreskrifter om hot och våld i arbetsmiljön gäller på alla arbetsplatser.

Ministern säger i sitt svar att systematiskt och förebyggande arbetsmiljöarbete är grunden till en god arbetsmiljö. Jag kan inte annat än hålla med. Men sedan kommer det ett påstående som jag inte är lika säker på stämmer, nämligen att det är en naturlig del av verksamheten för alla arbetsgivare.

Hade det varit som ministern säger i sitt svar är jag övertygad om att flera av de arbetsmiljöproblem som vi i dag ser, inte minst med hot, våld och trakasserier, inte hade varit lika vanliga.

Många arbetsgivare tar sitt ansvar. De tar detta på allra största allvar och gör allt de kan för att skapa en god arbetsmiljö, tillsammans med arbetstagarna, och förebygga skador och ohälsa. Men det är också, menar jag, uppenbart att vi har alltför många arbetsgivare som inte gör det.

Då vill jag fylla på med frågor i denna debatt: På vilket sätt tror statsrådet att vi kan få fler arbetsgivare att faktiskt ta sitt ansvar och förebygga risk för hot och våld på jobbet? Hur ska fler göra detta bättre?

Anf. 93 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är en otroligt viktig fråga som Johanna Haraldsson har väckt här i kammaren. Det är också en fråga som jag faktiskt har personlig erfarenhet av, i min tidigare yrkesroll.

Jag känner en stor oro när det gäller denna fråga, för jag har i den tidigare yrkesrollen upplevt att det har skett en acceptansförskjutning. Jag har suttit i rättssalar och mötts av könsord och hot som har uttalats där. Jag har kontakt med poliser som har pratat om att det har varit en vardag för dem att mötas av liknande hot och trakasserier. Vi har en socialtjänst som blir mer och mer utsatt, inte minst genom den desinformationskampanj som just nu pågår gentemot socialtjänsten där man menar att de ägnar sig åt kidnappning av muslimska barn. Detta är något som gör att problemet blir alltmer akut.

Det finns också en jämställdhetsaspekt i detta. Som jämställdhetsminister vill jag gärna peka på att vi förra året hade rekordmånga kvinnor som dog på jobbet – nio stycken. Av dessa var det fyra som blev mördade. En av dem var den kvinna som blev mördad på det LSS-boende som nämndes i interpellationen. Det var två kvinnliga lärare som dödades på Malmö latinskola och en kvinna som dödades i Almedalen.

Detta får inte eskalera. Vi måste vidta åtgärder. Jag är glad att det finns pågående utredningar. Vi följer dem noggrant. Men jag vill betona att det krävs åtgärder från flera olika håll. Vi måste se till att Arbetsmiljöverket har rätt verktyg för att följa upp detta, så att arbetsgivarna tar just det arbetsmiljöansvar som Johanna Haraldsson påpekar att de har. Det är en åtgärd. Vi måste också se till att rättsväsendet kan ingripa tidigare och tydligare så att vi stoppar acceptansförskjutningen. Det är helt orimligt att vi ska gå mot att detta blir en naturlig del av människors vardag i arbetet för vissa utsatta yrkesgrupper.

Jag kommer att följa denna fråga noggrant och se till att vi samverkar över departementsgränserna för att få ett så effektivt skydd som möjligt för våra arbetstagare på den svenska arbetsmarknaden.

Anf. 94 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Jag håller verkligen med om att vi behöver ha flera åtgärder beredda för att komma åt dessa problem. Det handlar givetvis om att

ingripa genom rättsväsendet. Då är det åtgärder som vi gör i efterhand. När vi jobbar med arbetsmiljö är det förebyggande arbetet oerhört viktigt. Vi vill inte att vi ska hamna i den situationen där folk faktiskt utsätts för våld, trakasserier och hot på arbetet.

Som jag nämnde i mitt förra inlägg skulle många av situationerna där folk utsätts för våld på jobbet kunna undvikas med bättre riskbedömning och bättre introduktion och utbildning för anställda. Även ensamarbete är en riskfaktor. Särskilt viktigt är det att alla på arbetsplatsen är medvetna om riskerna och vet hur man ska agera i en hotfull situation.

Det är vanligt med ensamarbete i många av de utsatta yrkesgrupperna. Busschaufförer, tågvårdar, personalen i hemtjänsten och även de i de yrkesgrupper som ministern räknar upp jobbar många gånger ensamma. Och de möter nästan alltid hoten och våldet helt ensamma. Känslan av utsatthet och otrygghet blir då ännu större. Tillsammans med en kollega känner du dig tryggare, och risken är helt enkelt mindre att du blir utsatt i en sådan situation.

Med anledning av regeringens skrivelse om avskiljningar vid Sis särskilda ungdomshem, som ska debatteras här i april, har vi socialdemokrater lämnat in en följdmotion. I den motionen föreslår vi ett förbud mot ensamarbete i klientnära kontakter på ungdomshem. Det gör vi för att erfarenheten visar att arbetet på dessa hem är så pass riskfyllt. Det är ett bra sätt att skapa bättre trygghet för både personal och boende att helt fasa ut ensamarbete i klientnära kontakter på dessa hem.

När nu ensamarbete är en så stor riskfaktor när det kommer till hot och våld på arbetet, hur ser ministern att vi kan få fler arbetsgivare att minska riskerna för utsatta yrkesgrupper genom att stoppa ensamarbete helt eller vid vissa tider eller arbetsituationer? Finns det några sådana ambitioner från regeringen?

Återkommande kritik i samband med hot och våld på jobbet handlar om att riskbedömningar inte har gjorts, att de är bristfälliga eller att de inte resulterar i några åtgärder som faktiskt minskar utsattheten för de anställda. Jag undrar hur vi politiskt kan öka motivationen hos de arbetsgivare som i dagsläget inte gör tillräckligt. Jag håller verkligen med ministern om att välfungerande och systematiskt arbetsmiljöarbete är det främsta verktyget för att motverka hot, våld och trakasserier på jobbet. Men när detta inte funkar, när inte kunskapen finns och, än värre, när inte viljan finns, hur gör vi då?

I dag kan inte Arbetsmiljöverket besluta om sanktionsavgifter vid överträdelser mot föreskrifterna om systematiskt arbetsmiljöarbete eller föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö, som ministern också väljer att lyfta fram i sitt svar som viktiga för att förebygga hot och våld. Däremot kan Arbetsmiljöverket göra det om arbetsgivaren bryter mot föreskrifter som berör till exempel maskiner eller truckar. De fysiska riskerna kvarstår ju, men arbetslivet förändras och andra risker har fått större påverkan på människors arbetsliv, som hot och våld.

Ministern har på sitt bord färdiga förslag som skulle kunna göra det möjligt för Arbetsmiljöverket att ta ut sanktionsavgifter kopplat till fler föreskrifter. Jag är övertygad om att detta skulle öka motivationen hos fler arbetsgivare att stärka sitt arbetsmiljöarbete. Vad tror ministern? Kommer ministern att gå vidare med de förslagen?

Anf. 95 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill börja med att kommentera det som interpellanten sa gällande att rättsväsendets åtgärder sker i efterhand och att vi måste fokusera på det förebyggande arbetet. Som jag sa inledningsvis känner jag en stor oro för den acceptansförskjutning som sker, som har skett och som pågår, där hot och trakasserier har blivit så vanligt att vi inte längre reagerar på det.

Jag tror att det är en viktig förebyggande åtgärd att de som agerar på detta sätt mot olika yrkeskategorier möter kraftfulla reaktioner, så att vi får stopp på acceptansförskjutningen och det blir väldigt tydligt att det ska råda en fullständig nolltolerans mot den typen av agerande mot människor som bara sköter sitt arbete och dessutom befinner sig i samhällsviktiga funktioner. Jag ser därför de åtgärder som är på gång inom rättsväsendet som otroligt viktiga för att stoppa den här acceptansförskjutningen. Jag ser det också som viktigt för att arbetsgivare i större utsträckning ska ta det ansvar som de har. Ju större acceptansförskjutningen blir, desto mer vana blir vi och reagerar inte på det som sker.

När det gäller frågor om ensamarbete delar jag interpellantens uppfattning att det absolut är en väldigt viktig fråga. Det är också anledningen till att det ofta finns riktlinjer att vissa yrkeskategorier inte ska arbeta ensamma. Ett problem som vi ser är dock att dessa föreskrifter inte alltid följs. Vi kan se att vissa av de våldsdåd, till och med mord, som har skett har skett när kvinnor har arbetat ensamma trots att det har funnits föreskrifter om att de inte ska arbeta ensamma i dessa miljöer.

Det första steget anser jag därför är att säkerställa att föreskrifterna faktiskt följs. De finns på plats och måste följas. Detta menar jag är steg ett för att komma till rätta med den punkten.

När det sedan gäller detta med sanktionsavgifter finns det ju ett betänkande som har remitterats, där remisstiden löpte ut i december. Det pågår ett arbete på Regeringskansliet med att bereda ärendet utifrån de remissynpunkter som har inkommit. Jag följer detta arbete noggrant, men jag kan inte kommentera utredningen vidare förrän ärendet har beretts färdigt. Vi kommer att återkomma gällande hur vi ser på frågan.

Anf. 96 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Jag är också övertygad om att vi behöver göra flera saker, både förebyggande och reaktiva åtgärder. Det kan faktiskt leda till att arbetsgivare kanske tar ett större ansvar, och detsamma gäller sanktionsavgifter kopplat till de olika föreskrifterna. Jag ser fram emot att följa regeringens arbete med att ta fram dessa förslag.

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte även en utredning som förberedelse för att ratificera ILO-konvention 190, som ministern också lyfter upp i sitt svar, om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet. Utredningen visar ju, precis som ministern lyfter fram, inga hinder för att Sverige ska skriva under konventionen.

Att Sverige ansluter sig till konventionen kommer givetvis inte att göra att vi kommer åt grundproblemet. En ratificering stoppar ju inte problemet på arbetsplatser, men det sänder en tydlig signal från riksdag och regering att vi tar frågan på stort allvar och har ambitioner om att stärka skyddet för alla som jobbar i utsatta branscher.

Sverige kan anses uppfylla konventionens krav, som utredningen kommer fram till, men det betyder inte att man kan vara nöjd. Att förebygga och motverka våld och trakasserier i arbetslivet och säkerställa att ingen får sätta livet till på jobbet som ett resultat av det våldet kräver mer. Det kräver mer både av arbetsgivarna och av politiken.

I min interpellation ställde jag frågan vilka initiativ ministern har tänkt ta. Jag har inte fått särskilt många besked om nya initiativ, men jag tvivlar inte på ministrarnas engagemang i frågorna. Men engagemanget är ju inte så mycket värt om det inte blir något resultat av det, och jag hoppas verkligen att regeringen kommer att ta upp de viktiga förslag som presenteras i flera av de utredningar som vi socialdemokrater tillsatte.

Anf. 97 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! När det gäller ILO:s konvention om våld och trakasserier i arbetslivet finns det ett betänkande som säger att svensk rätt är förenlig med konventionen. I betänkandet föreslås också ett förtydligande i arbetsmiljölagen om att arbetsmiljön ska vara fri från våld och trakasserier, det vill säga åtgärder som går utöver konventionens krav. Detta är någonting som tillsammans med remissinstansernas synpunkter bereds i Regeringskansliet i detta nu.

Själva ratificeringen av ILO-konventionen är en fråga som på EU-nivå har hamnat i juridiskt limbo, och det är en fråga som det svenska ordförandeskapet nu arbetar med att föra vidare för att få klarhet i hur vi bäst hanterar den.

Det stämmer inte att det inte finns några initiativ från den här regeringens sida. Som jag nämnde i mitt interpellationssvar beslutade regeringen den 2 februari i år att ge tilläggsdirektiv till utredningen som går ut på att minska offentliganställdas utsatthet för våld, hot och trakasserier. Den här regeringen vill alltså gå längre än den tidigare regeringen när det gäller den här frågan. Vi kommer att ta den på allra största allvar.

Avslutningsvis vill jag tacka interpellanten för den här debatten och för att vi fick möjlighet att ta upp denna viktiga fråga i kammaren.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2022/23:142 om utbyggnad av havsbaserad vindkraft

Anf. 98 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Christofer Bergenblock har frågat mig om jag avser att ta initiativ för att få till stånd en snabbare tillståndsprocess för etablering av ny vindkraft i Sverige. Han har även frågat mig vad jag avser att göra för att snabba på regeringens behandling av de ansökningar om havsbaserad vindkraft i svensk ekonomisk zon som nu väntar på beslut och när beslut kan väntas för de tre projekt i Kattegatt som just nu ligger på regeringens bord.

Inledningsvis vill jag försäkra Christofer Bergenblock om att en av regeringens högsta prioriteringar är att förbättra förutsättningarna för fossil-

fria kraftslag för att öka produktionen av ren el. Där har vindkraft en viktig plats i energimixen.

Vid etablering av vindkraft behöver man ta hänsyn till flera olika aspekter. Det gäller både havsbaserad och landbaserad vindkraft. Det handlar om att pröva bland annat motstridiga intressen, bästa möjliga teknik och den miljöpåverkan som kan bli aktuell i varje enskilt fall. Motstridiga intressen som beaktas inför ett beslut om tillstånd för vindkraftsproduktion kan vara yrkesfiske och naturvård men även försvar, kulturmiljö och sjöfart. Därutöver behöver förutsättningarna att ansluta till elnätet tas i beaktande.

Regeringen arbetar målmedvetet för att effektivisera tillståndsprocesserna samtidigt som vi fortsatt ska ha höga miljökrav. Tidöavtalet beskriver hur Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna ska se till att miljötillståndsprocesserna förenklas och förkortas. Vi arbetar nu med genomförandet av Miljöprövningsutredningens förslag och har förtydligt incitamentsutredningens uppdrag. En ny utredning kommer att tillsättas för att förenkla och förkorta miljötillståndsprövningen enligt miljöbalken.

I slutet av februari väntas också Havs- och vattenmyndigheten och Statens energimyndighet redovisa möjliga åtgärder för samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård. Jag ser fram emot att ta del av även den utredningen, som kommer att bidra i mitt arbete med att föreslå åtgärder för att effektivisera tillståndsprocessen för etablering av havsbaserad vindkraft.

Fru talman! När det gäller Christofer Bergenblocks fråga om vad jag avser att göra för att snabba på regeringens behandling av pågående vindkraftsärenden i Sveriges ekonomiska zon kan jag säga att regeringen fortsätter att hantera ärendena så snabbt och effektivt som möjligt, utan att riskera rättssäkerheten.

Ärendena är komplexa och innefattar ett omfattande underlag med många olika frågeställningar. Jag håller med om att det finns ett behov av att komplettera el från kärnkraftverk med havsbaserad vindkraftsproduktion, men det är också av stor vikt att regeringen bedömer frågeställningarna i ansökningsärendena ur alla aspekter och ser till att beslut tas efter en fullgod handläggning.

Vad gäller frågan när beslut kan väntas för de tre projekten i Kattegatt kan jag inte uttala mig om pågående ärenden eller föregripa regeringens kommande beslut. För tillfället är det inte möjligt att säga när regeringen kommer att fatta beslut i ärendena, men jag kan säga att det pågår ett internt arbete och att vi hanterar alla ärenden så skyndsamt vi kan med hänsyn till svensk rättssäkerhet.

Anf. 99 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret på min interpellation.

I dag är det precis ett år sedan Rysslands orättfärdiga invasion av Ukraina. Redan före invasionen var det problem med de ryska gasleveranserna till Europa, och under året som gått efter invasionen har de strypts helt. Detta har fått stora konsekvenser för den europeiska energiförsörjningen, vilket även kommit att påverka Sverige.

Tack vare vår stora elproduktion i Sverige har vi varit nettoexportör under 2022, med all-time-high i form av 33,5 terawattimmar som gick ut till övriga Europa. Det var 20 procent av hela vår produktion. Varje svensk kilowattimme som tickade iväg till våra grannländer bidrog till att minska beroendet av rysk gas och minska Putins krigskassa och därmed hjälpa Ukraina i det orättfärdiga kriget.

Även om Sverige har en stor överproduktion av el sett över helåret finns ett stort behov av att öka den svenska elproduktionen, i det korta perspektivet förstås för att hjälpa våra grannländer men i det långa perspektivet därför att vi behöver fördubbla vår elproduktion inom de närmaste 15 åren för att klara den gröna omställningen.

Av debatten att döma kan man ibland tro att Sverige har minskat sin elproduktion under senare år, men sanningen är att den har ökat år för år och att 2022 var det år då vi hade den allra högsta elproduktionen, 170 terawattimmar, trots att stora delar av kärnkraftsprogrammet var stillastående under året. Likväl behöver vi fortsätta att bygga ut försörjningen, och vi behöver göra det snabbt.

Av den anledningen är det anmärkningsvärt med det ensidiga fokus som regeringen har haft på kärnkraft i en osäker framtid, när möjligheten att bygga ut vindkraft finns här och nu. Regeringen sitter med åtta ansökningar om havsbaserad vindkraft i svensk ekonomisk zon, som sammanlagt motsvarar hela det svenska kärnkraftsprogrammet.

Bara längs med Hallandskusten, där jag kommer ifrån, finns det ansökningar om tre havsbaserade vindkraftsparker med en sammanlagd kapacitet på 14–15 terawattimmar. Jag vet att allt detta inte kommer att kunna realiseras, men å andra sidan har fler intressenter redan anmält intresse för att komma in med nya ansökningar, exempelvis det danska företaget Ørsted.

Intressenterna står på kö, investerarna har öppnat sin börs och länsstyrelsens utredningar är klara. Vad gör regeringen för att ta vara på dessa möjligheter? Det är denna fråga jag har ställt till klimat- och miljöministern här i dag. Vad gör regeringen?

Ministern säger att hon ska tillsätta en utredning för att förenkla och förkorta miljötillståndprocesserna enligt miljöbalken. Det är bra. Detta är något som Centerpartiet har krävt under lång tid. Tillståndprocesserna behöver kortas. Samtidigt har vi fått krav på oss från EU om just förkortade processer och möjligheter att hantera ärenden snabbare.

Vad gör den svenska regeringen för att snabba på processer och beslutsfattande här och nu, innan den nya utredningen står färdig om ett par år? Det har pratats om ett snabbspår för kärnkraften, men vi vet att även med ett snabbspår ligger nya svenska kärnkraftsreaktorer minst tio år bort. Frågan är därför: Hur ser regeringens snabbspår ut för havsbaserad vindkraft, där vi har den stora potentialen att bygga ut svensk elförsörjning här och nu?

Anf. 100 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Vi har en ny regering. Jag tror att det räcker med att slå upp tidningen för att se hur regeringen under mitt och de andra statsrådets ansvar väljer att hantera den svenska energiproduktionen och det svenska energisystemet. Det är en större fråga, som var väl uppmärksamman under valrörelsen och det med rätta. Att vi diskuterar denna fråga så flitigt är en

konsekvens av det läge som Sverige har haft och där vi, precis som ledamoten Bergenblock lyfter fram, har kunnat exportera mycket energi och hjälpa våra grannländer men där vi även har haft stora svårigheter att få ihop vårt eget system.

Det är en intressant teknisk fråga hur det kan komma sig att man kan ha brist trots att man har ett överflöd och kan exportera. Det handlar om att vi inte har haft ett stabilt och robust system. För att ha det måste man kunna planera sin tillgång, och det kan man inte med kraftslag som exempelvis vindkraft eller solkraft. Men det kan man med exempelvis kärnkraft.

Detta är ett problem som regeringen vill och kommer att hantera genom att se över hur kärnkraften hanteras i Sverige och helt enkelt förändra det synsätt vi har, där tidigare regeringar har favoriserat olika energislag. Man kan, fru talman, jämföra det med att säga att man hejar på ett fotbollslag och sedan hanterar energisystemet på samma sätt och säga att man har vindkraften som favorit.

Så väljer inte den här regeringen att hantera energipolitiken. Den är långt viktigare än att välja en favorit och sedan stå kvar i det hörnet oavsett läge. Det gäller att anpassa sig efter den verklighet som vi står inför. Det är, precis som ledamoten Bergenblock lyfter upp, en verklighet där vi har ett stort energibehov. Vi har ett stort behov av specifikt el, för att klara av inte bara ett stabilt energisystem utan också den fundamentalt viktiga omställning som Sverige just nu går igenom.

I den här regeringen har vi på många sätt hanterat energipolitiken anorlunda. Det handlar delvis om att se över den diskriminering, som man kan kalla det, av kärnkraften som under många år har pågått på grund av många partier, däribland Centerpartiet. Men det handlar också exempelvis om hur vi hanterar vår havsbaserade vindkraft. Detta kan handla om de utredningar som faktiskt är det som behöver ligga till grund för en ordentlig förändring av tillståndsprocesser och annat, så att vi framöver kan få mer pålitliga, långsiktigt stabila och också förutsägbara processer som också är i enlighet med det som EU ställer som krav på oss.

Men det finns även mycket annat som man kan göra för att snabba på våra processer. Och där har denna regering bland annat ett nytt klimat- och näringslivsdepartement som kan ta ansvar för helheten och samordna dessa frågor som rör bland annat prövningar av havsbaserad vindkraft på ett klokare sätt. I denna samordning handläggs kontinentalsockelärendena och ärendena om den ekonomiska zonen av samma enhet numera. Det är ett typiskt exempel på hur denna regering arbetar för att förbättra dessa processer.

Den 1 januari tillförde vi även resurser för att kunna hantera det utökade antalet ansökningar som har kommit. Denna regering har alltså skjuttit till extra pengar – 10 miljoner – för att inom Regeringskansliet kunna hantera dessa frågor på ett bättre sätt. Detta är helt enkelt en konsekvens av att denna regering väljer att på ett ordentligt sätt ta ansvar för det sköra läge som vi är i avseende energipolitiken.

Anf. 101 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Statsrådet säger att det är viktigt att inte välja en favorit. Likväl är det precis det som Tidöpartierna har gjort. De har valt en favorit i form av kärnkraften, och de har under hela den förra mandatperioden och under valrörelsen bedrivit en form av kulturkrig mot vindkraften.

Det är ändå så att vindkraften, och framför allt den havsbaserade vindkraften, är den energikälla som i närtid kan ge oss ett stort tillskott av ny elenergi i Sverige. Vi behöver det, precis som statsrådet har varit inne på. Vi behöver bygga ut den svenska elförsörjningen.

Men det enda beslut som hittills har fattats av regeringen vad gäller vindkraften har varit att ta bort uppdraget till Svenska kraftnät om att bygga ut de nödvändiga anslutningarna för att koppla på vindkraften på transmissionsnätet. Problemet är inte principen om vem som ska stå för kostnaden – det kan man alltid diskutera, och jag vet att det är regeringens utgångspunkt – utan problemet är att regeringen skapar oklarhet kring om man som företag inom energibranschen kan lita på den svenska staten eller inte. Och det kan man inte när regeringen tar bort de långsiktiga spelreglerna som har gällt sedan 2016.

Att ändra de ekonomiska förutsättningarna från en dag till nästa är både oansvarigt och osmart därför att det kan leda till att företag drar sig för att göra de nödvändiga investeringar som behövs eller att man inte får in nya aktörer som genomför utbyggnad av den havsbaserade vindkraften.

Det som behövs är stabila och förutsägbara processer. Men det är inte det som regeringen har skapat.

Nu när verkligheten ändå har börjat komma i kapp regeringen har tongångarna också börjat ändras en del. Inte minst har ministerns departementschef Ebba Busch gjort en politisk saltomortal där hon gått från att säga att man ska sätta stopp för dessa stålskogar av vindkraft till att nu påstå att hon alltid har varit positiv till en utbyggnad av vindkraften. Det kanske inte är så förtroendeingivande, men det är givetvis positivt så länge det håller i sig.

Regeringens grundläggande skepsis till vindkraften återfinns dock även i det svar som klimat- och miljöministern ger på min interpellation. Uttrycket om att havsbaserad vindkraft bara är ett komplement till kärnkraften visar att statsrådet och regeringen inte har följt med i utvecklingen under 2000-talet. Vindkraften stod förra året för 20 procent av den svenska elförsörjningen. Kärnkraften stod för 29 procent.

Ska man säga någonting om komplement är det väl att både vindkraften och kärnkraften i så fall är komplement till vattenkraften som faktiskt är vår enda planerbara och stora energikälla i detta land.

Av dessa tre källor är det bara vindkraften som har en stor potential att växa under de kommande fem tio åren. Och det kan gå snabbt om regeringen förmår fatta de beslut som behövs bland annat kring de tre stora projekten i Kattegatt. De har utretts under lång tid. Utredningarna är färdiga, och de tar upp alla aspekter som behövs för att regeringen nu ska kunna göra en samlad bedömning, väga intressen mot varandra, fastställa villkor och gå till beslut. Men tänker regeringen göra det, och när tänker man i så fall göra det?

Av de svar som jag har fått hittills får jag mer känslan av att det inte är så särskilt bråttom. Det talas om utredningen om effektivare tillståndprocesser som kommer att ta tid att göra. Det är bra. Men det talas också om utredningen från Havs- och vattenmyndigheten, och det är också bra. Men vi behöver ett beslut om projekt så att de kan sätta igång och byggas i nutid. När kommer detta?

Anf. 102 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag är benägen att tro att inte heller ledamoten Bergenblock kan välja vilket intresse som ska ställas åt sidan. Om man är angelägen att få ett beslut nu behöver man avstå från den rättsäkra process som Sverige har som princip. Det vore därför väldigt intressant att höra, om man vill ha ett beslut nu, vilket intresse det är som ledamoten Bergenblock vill ställa åt sidan. Är det Sveriges förmåga att försvara sig? Är det kultur- miljöintressena? Vad är det som ska ställas åt sidan för att detta beslut inte ska beredas i enlighet med de processer som finns i Regeringskansliet?

Fru talman! Det finns mycket att säga om energipolitiken. Och om man vill tala om hur olika politiker och företrädare har uttalat sig kan man självklart göra det med den person som det gäller. Jag som politiker har kandiderat till riksdagen på parollen: Vi behöver både vindkraft och kärnkraft för att klara av omställningen.

Jag är väldigt glad över att vi i regeringsunderlaget i Tidöavtalet kom överens om att vi behöver bedriva en smart energipolitik, en mycket smartare energipolitik än vad tidigare regeringar och regeringsunderlag har bedrivit, genom att bygga jämna spelregler och låta alla energislag konkurrera på lika villkor.

Fru talman! Då inkluderar det även att man bär sina kostnader. På samma sätt som man kräver att de som ska bygga kärnkraft i Sverige ska ta enorma investeringsbeslut och våga göra det behöver man kräva att även de som bygger vindkraft ska fatta dessa beslut på en jämn spelplan. Då innebär det att man bär alla kostnader och att inte staten betalar för kabeln. Det handlar om att bygga jämna spelregler och låta alla aktörer som vill bygga energi i Sverige helt enkelt göra det på lika villkor.

Fru talman! Det kan vara så att man tror att det enda fossilfria energislag som går att bygga ut på ett snabbt sätt är vindkraften. Då kanske man, som tidigare ministrar med ansvar för dessa frågor, sitter och tittar på tv-serier som *Chernobyl* och utifrån dem har sin bild av hur kärnkraften ser ut. Men det stämmer inte överens med verkligheten. Det stämmer definitivt inte överens med den utveckling som har skett med kärnkraften i världen. Där har det forskats enormt mycket, och det har investerats enormt mycket. Det är delvis av den anledningen att man har insett att vi måste ha planerbar elproduktion för att klara av en enorm omställning som Sverige och hela världen ska gå igenom. Och den kräver väldigt mycket mer el. Den kräver att vi faktiskt mer än dubblar vår produktion de kommande tio åren.

Ser man till detta kan man självklart reflektera över att vindkraft och kärnkraft står för ungefär lika mycket produktion i Sverige. Men det är av den självklara anledningen att tidigare regeringar med stöd av partier som Centerpartiet har stängt ned kärnkraft i Sverige – stängt ned fungerande fossilfri produktion och bidragit till att skapa ett skört energisystem som gör Sverige än mer sårbart i ett väldigt svårt läge.

Jag delar helt bilden av att den fantastiska vattenkraften är ett enormt bidrag till svensk produktion, och det är otroligt att vi har den tillgänglig. Men utöver den behöver vi mycket mer för att klara av det läge som vi är i, och då behöver vi bygga ut både vindkraft och kärnkraft. Det är vad denna regering arbetar hårt med. Det gör vi bland annat genom de längre processerna, som att hantera utredningar. Men vi gör det också genom att tillskjuta medel, konkreta kronor, till Regeringskansliet för att man på det

allra snabbaste sättet och på det allra mest effektiva och rättssäkra sättet ska kunna hantera dessa frågor framöver.

Prot. 2022/23:69
24 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 103 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att statsrådet står här och talar om att tidigare regeringar har stängt ned den svenska kärnkraften när vi båda vet mycket väl att den har stängts ned på grund av ekonomiska villkor i de bolag som drivit kärnkraften – däribland statliga Vattenfall. Jag vet inte hur många gånger både ordförande och vd i Vattenfall har upprepat varför man stängde ned.

Det är dock inte den debatten vi ska ha nu. Även om jag förstår att statsrådet hela tiden vill leda in detta på kärnkraften är det inte det vi ska debattera nu, utan det är vindkraften.

Det är ingen som ifrågasätter att det handlar om komplexa frågor och svåra beslut när det kommer till den havsbaserade vindkraften. Särskilt komplicerat blir det förstås om man ställer dessa energislag mot varandra och kanske i grunden inte har den positiva ingång till vindkraften som behövs för att man ska våga fatta de beslut som också behövs.

Trots vetskapen om att Sverige behöver bygga ut sin elförsörjning har man inte kommit till skott i de här frågorna. Statsrådet säger att man måste göra överväganden på Regeringskansliet och väga intressen mot varandra, och det är ingen som ifrågasätter det. Men vad gäller de tre parker i Kattegatt som det finns ansökningar om har man ju fått underlag från länsstyrelsen där just dessa överväganden görs. Underlag finns vad gäller sjöfarten, yrkesfisket, försvaret och naturmiljön, och länsstyrelsen har landat i ett förslag till beslut. Självklart ska regeringen sätta sig in i detta för att kunna fatta ett beslut, men det ska inte behöva ta år att göra det; det ska på sin höjd behöva ta ett par månader.

Jag väntar alltså med spänning på att de här besluten kommer, för vi behöver elen från den havsbaserade vindkraften. Den kan vi få här och nu, medan kärnkraften faktiskt ligger långt borta.

Anf. 104 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag tackar återigen Christofer Bergenblock för en bra interpellation och tillfället att diskutera utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften.

Jag tror tack och lov att det är ganska enkelt för de flesta väljare att se vad som egentligen stämmer. Stämmer de påståenden som kommer från ledamoten Bergenblock om att regeringen inte skulle tycka om vindkraft, särskilt havsbaserad sådan? Senast i går satt regeringen och beslutade om positiva besked för vindkraften, och bara för någon vecka sedan kunde jag presentera tillstånd för kabelanslutningen av Kriegers flak.

Det blir alltså, tack och lov, svårt för väljarna förstå någonting annat än det de läser när de slår upp tidningen, nämligen att regeringen väljer att ta energipolitiken på större allvar än vad tidigare regeringar har gjort. Det gör man genom att bygga ut den fossilfria produktionen i Sverige, för man ser vilket läge Sverige är i. Man ser vilka elräkningar som landar i svenskarnas brevlådor. Man har gått till val på att ta större ansvar i de här frågorna, och man gör det också rent konkret.

Fru talman! Jag vill också nämna att det om vi backade bandet och tittade på vem som först började tala om kärnkraft nog skulle visa sig att

mitt fokus inte låg på kärnkraften här. I stället fanns det en kritik mot att regeringen skulle favorisera kärnkraften, och det visar jag – inte bara i ord utan även i handling – att regeringen inte gör. Vi tar dessa frågor på större allvar än så.

Många beslut har fattats, och många beslut kommer att fattas framöver för att vi på allvar ska kunna ta ansvar för vår energiproduktion på ett klokt sätt än vad tidigare regeringar har gjort. Då gäller det att inte favorisera utan att helt enkelt se vilka som kan bidra till svensk produktion på ett klokt sätt. Det är både vindkraften och kärnkraften.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2022/23:167 om korttidsreglering av vattenkraft

Anf. 105 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Lars Isacson har frågat mig om jag och regeringen kommer att ta initiativ till att vattenkraftsproducenter ska ta ett större ansvar för att korttidsregleringen inte ska drabba miljö och lokalsamhällen på det sätt som sker i dag samt om jag och regeringen kommer att ta initiativ till att tydligare reglera korttidsregleringen för alla vattenkraftsproducenter.

Vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel kräver tillstånd enligt miljöbalken, vilket också omfattar verksamhetens eventuella korttidsreglering. Många av dagens vattenkraftsanläggningar bedrivs dock med stöd av så kallade äldre rättigheter eller tillstånd enligt äldre lagstiftning som inte präglas av den miljöhänsyn som återfinns i miljöbalken. År 2019 infördes därför nya bestämmelser om att den som bedriver en tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel ska se till att verksamheten uppfyller moderna miljövillkor. Dessa tillstånd söks av verksamhetsutövaren hos mark- och miljödomstolen.

Fru talman! I juni 2020 beslutade regeringen om en nationell plan för moderna miljövillkor. Planen anger en nationell helhetssyn i fråga om att verksamheterna ska förses med moderna miljövillkor på ett samordnat sätt, med största möjliga nytta för vattenmiljön och för en nationell, effektiv tillgång till vattenkraftsel. Planen innebär att ett stort antal verksamheter kommer att prövas samordnat och systematiskt under de kommande åren.

Dessa moderna miljövillkor innebär bland annat att tillstånden ska innehålla de villkor som behövs för att kvaliteten på de vatten som verksamheterna påverkar ska uppfylla EU-rättens krav. Av 27 § 1 förordningen om vattenverksamheter framgår samtidigt att den nationella planen bland annat ska främja största möjliga reglerförmåga i elproduktionen.

En prövning i enlighet med den nationella planen ska säkerställa att avvägningar mellan bland annat största möjliga reglerförmåga i elproduktionen och behovet av vattenmiljöförbättrande åtgärder i den enskilda prövningen sker utifrån ett nationellt helhetsperspektiv. I de enskilda domstolsprövningarna avgörs vilka villkor och bestämmelser som ska gälla för korttidsreglering.

Anf. 106 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack för svaret, miljöminister Romina Pourmokhtari!

Min interpellation handlar om korttidsreglering. Det innebär en möjlighet för mer planerbar vattenkraft, men det är också en utmaning för människor, djur och natur. I dag sker korttidsregleringen med hänsyn tagen till elanvändning, men hänsyn tas i mindre grad till miljö och de människor som berörs. Syftet med min interpellation är egentligen att diskutera om det skulle kunna finnas vägar framåt där Sverige hittar samverkan och bra överenskommelser runt korttidsreglering.

Med tiden har korttidsregleringen fått ökad betydelse. Den används för att snabbt styra vattenkraftsproduktionen för att passa elanvändningens variation och möjliggörs av den lagringskapacitet som vattenkraften har. Vi vet att användningen av el fluktuerar över dygnet, och med korttidsreglering kan vattenkraftsbolagen snabbt släppa på eller strypa vattentillförseln i turbinen. Även vindkraften ökar behovet av korttidsreglering.

Det låter bra med korttidsreglering, men det får också stora konsekvenser. Flödet i ett vattendrag varierar mycket kraftigt på kort tid, och det ryckiga vattenflödet påverkar miljö, djur och människor. Jag tänkte visa hur det kan påverka människor i vardagen med exempel från Dalälven. För sex år sedan infördes en omfattande korttidsreglering, och särskilt nedströms Näs kraftstation har påverkan varit negativ.

I By kyrkby i Avesta kommun är problemen påtagliga. En utvecklingsgrupp i byn har försökt diskutera frågan och hitta möjliga vägar framåt, och just nu ser man stora utmaningar. Det är en cirka 3 mil lång sträcka längs älven där det är nästan omöjligt att använda vattnet som man gjort tidigare. Vattennivån kan variera med uppemot 50 centimeter eller 1 meter på en dag.

Detta påverkar jordbrukare i områden där bete plötsligt förvandlas till slam. Det påverkar den viktiga bilfärjan vid Hovnäs, som inte kan gå som planerat. Att ha båt är nästan omöjligt. Ibland står båten på botten, och ibland är det svårt att nå den på grund av höga vattenflöden.

Dalälven bär också ett arv av industrialiseringen med miljögifter på botten som nu riskeras att spridas upp på land. Dessutom påverkas djurliv och fauna när strandlinjen kan förändras mellan 5 och 150 meter med någon dags varsel.

Jag frågade ju statsrådet om hon skulle ta initiativ till att vattenkraftsproducenter ska ta ett större ansvar för att miljö och lokalsamhällen inte ska drabbas på det sätt som sker i dag. I sitt svar refererade statsrådet till den nationella plan för moderna miljövillkor som det beslutades om i juni 2020. Där fastställs att vattenverksamheter kommer att prövas samordnat och systematiskt. För mellersta Dalälven ska denna samordnade och systematiska prövning ske 2034. Tycker statsrådet att detta – att de kommer att få en ny prövning 2034 – är ett rimligt besked att lämna till de boende längs Dalälvens stränder?

Anf. 107 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag känner till förhållandena vid Näs kraftverk i Avesta, och jag förstår att människor blir väldigt upprörda över hur det ser ut. Det är en olycka att få sin mark översvämmad; detta är någonting som vi alla vill arbeta för att motverka på olika sätt. Jag förstår också att risken att miljögifter sprids ska tas på stort allvar.

Självklart kan man undra hur det kommer sig att det tar sådan tid. Det är ju så att svensk förvaltning är utformad på ett visst sätt. Prövningar ska ske på ett grundligt och rättssäkert sätt, och vi har olika villkor som ligger till grund för hur dessa prövningar ska ske. Ett stort antal av prövningarna kommer, som ledamoten nämnde, att behöva ske samordnat och systematiskt under de kommande åren. Ska detta ske samordnat krävs det vissa resurser och en viss förmåga som gör att det rent praktiskt inte går att genomföra mer skyndsamt än vad som är planerat.

Regeringen har dessutom nyligen beslutat om att senarelägga tiden för ansökning om prövning för moderna villkor med tolv månader. Behovet av att vidta dessa åtgärder har inte påverkat vår pausning, utan det som har påverkat är det sköra läge som Sverige befinner sig i givet landets energi och produktion. Sverige behöver mer fossilfri och reglerbar elproduktion – ju mer, desto bättre – för att sprida belastningen på enskilda delar i samhället och för att se till att det inte uppstår situationer där enskilda delar av samhället får bära hela bördan, lite på det sätt som har skett i Avesta.

Det är ju bristen på fossilfri och reglerbar elproduktion som är grundorsaken till alla de extrema företeelser som vi ser på elmarknaden i dag, bland annat med höga elpriser och ett extremt utnyttjande av vattenkraftens reglerkapacitet. Rent praktiskt, fru talman, innebär ju korttidsreglering att skillnaden mellan användning och produktion under dygnet balanseras genom att vattenkraftverken genererar elektricitet vid behov. Detta resulterar i en varierande flödes hastighet nedströms kraftverket.

Det är detta som kan få stora konsekvenser när man utnyttjar det på ett extremt sätt. Varför gör vi det? Varför har vi det läge som vi har nu? Det beror på att vi har haft en bristande helhetsbild av vad systemet kräver av oss och vilken produktion vi behöver ha för att klara av den efterfrågan som finns på produktion i Sverige.

Vi har haft en omfattande utbyggnad av vindkraften i Sverige, och det är ju positivt att vi har byggt ut så mycket vindkraft. Runt millennieskiftet hade vi nästan ingen vindkraft i Sverige, men nu produceras nästan 30 terawattimmar per år med vindkraft. Det är ju en enorm prestation.

Men utöver detta behöver vi bygga ut mer fossilfri elproduktion. Jag tror att det kommer att vara positivt för vår vattenkraft att få avlastning i form av annan planerbar elproduktion framöver. Vi måste ha reglerbar produktion i större utsträckning, så att vi inte behöver nyttja korttidsregleringen på det extrema sätt som vi gör i dag. I värsta fall kan ju nedläggningen av annan elproduktion och bristen på el leda till sådana situationer och bli en av orsakerna till det läge som vi bland annat ser i Avesta i dag.

Fru talman! Den här regeringen kommer, till skillnad från den föregående regeringen, att ta ansvar genom att skapa förutsättningar för all fossilfri elproduktion, så att vi har ett mer robust och stabilt system som inte låter korttidsregleringar drabba på det sätt som sker nu.

Anf. 108 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag håller med om att det behövs mer elproduktion, men medlemmarna i utvecklingsgruppen i By kanske inte bryr sig så mycket om vems fel det är. Och att man ska titta på det här 2034 är ingenting som inger förtroende eller ger hopp om framtiden.

När problemen med korttidsreglering är så aktuella och har så stor påverkan på livsvillkoren för både människor och djur, och när den nya

prövningen ligger tio år framåt i tiden, är de närboende och de drabbade utlämnade till att själva driva frågan och försöka hitta kompromisser och lösningar med vattenkraftsbolagen. Det känns som Davids kamp mot Goliat.

Fru talman! Min fråga till statsrådet är om hon har något svar på hur viktningen mellan miljökrav och behov av vattenkraft ska ske i väntan på den nationella planen och var de konflikter som uppstår ska hanteras. De boende vid ett vattendrag har ju inte samma juridiska förmåga och kraft som de stora vattenkraftsbolagen.

Anf. 109 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Det låter kanske något torrt, men förutsättningarna för korttidsreglering vid en enskild vattenkraftsanläggning beslutas av aktuell vattendom. Inom ramen för prövningarna för moderna miljövillkor för vattenkraften kommer de gällande vattendomarna att ses över. Möjligheten till korttidsreglering beslutas av domstol för varje enskild anläggning. Det är så processen ser ut.

Självklart kan man vilja att processen utformas på ett annat sätt och kritisera exempelvis att processerna tar lång tid och att det tar tid att hantera sådana här frågor. Jag förstår det, och regeringen inser vikten av att ta hänsyn till miljövillkor i större utsträckning. Den som läser samarbetsunderlaget för denna regering flitigt ser att det finns formuleringar om exempelvis fiskvandringssvägar. Jag tycker att detta är ett av många bevis på att vi vill ha största möjliga nytta för vattenmiljön. Vi måste dock samtidigt ta hänsyn till den effektiva tillgången på vattenkraftsel. Det är detta som den här regeringen har behövt göra.

Fru talman! Jag betvivlar inte att ledamoten är väl införstådd med det läge vi står inför. Vi har en svår situation som kräver att vi nyttjar vattenkraften i största möjliga utsträckning och helt enkelt nyttjar vattenkraften som den möjlighet den utgör för att stabilisera vårt system. Man kanske tror att detta mest gäller de stora kraftverken, men det gäller även de små – det är ju just de som kan bidra till stabiliteten i vissa delar av vårt system. Det är just där man kan nyttja exempelvis korttidsregleringen för att vårt system ska gå ihop och för att lampan ska lysa när man trycker på knappen.

Jag förstår att den situation som råder nu är upprörande, särskilt när det gäller Näs kraftverk i Avesta. Men man måste också tänka på vad som är grunden till detta problem. Även om ledamoten Isacson tog upp att de som står inför denna svåra situation inte bryr sig om tidigare beslut skulle jag uppmana dem att göra det. Självklart ska man hantera de kortsiktiga svåra lägen man står inför, som nu med olyckor, översvämningar och allvarliga risker för att miljögifter sprids, men man måste också tänka på vad som är den långsiktiga planen och vilket långsiktigt arbete som behöver ske för att vi inte ska ha liknande situationer framöver.

Är man villig att hålla båda dessa tankar i huvudet tror jag att det är svårt att se detta på något annat sätt än att vi behöver komplettera den möjlighet som vattenkraftsproduktionen utgör i vårt system med annan fossilfri och reglerbar elproduktion. Då handlar det bland annat om kärnkraft. Det handlar också om att bygga ut vår vindkraft. Det handlar om att på bästa sätt nyttja alla de kraftslag som finns tillgängliga för att bidra till att vi har en mer robust energiproduktion – och specifikt elproduktion – i Sverige. Det är ju så att det är bristen på fossilfri och reglerbar produktion som

är grundorsaken till att vi får sådana extrema företeelser som vi har på elmarknaden i dag.

Anf. 110 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag tackar miljöminister Romina Pourmokhtari för debatten.

Det är ingen enkel fråga, och jag håller med miljöministern om att vi behöver en effektiv energiproduktion av alla energislag, inte minst vattenkraften. Vi vet också att vattenkraften på ett mycket bra sätt kompletterar vindkraften och att korttidsregleringen har en nyckelroll. Men effektiviseringarna måste också balanseras mot hur de påverkar människor, djur och natur.

Detta gäller inte bara nedströms Näs. Alla människor längs våra reglerade älvar vet hur viktigt det är med den energi som älvarna producerar. Älvarna har bidragit med kraft och tillväxt i hundratals år. I Avesta kommun har det varit oavbruten industriproduktion sedan 1630 – på tal om att vara långsiktig. Kraften från älven har bidragit till arbetstillfällena och är i mångt och mycket orsaken till att städer och byar ligger där de ligger.

Men i all den nya energiproduktion som vi behöver i Sverige för att möta den gröna omställningen med framtidens jobb behöver vi också få en social acceptans för energiproduktionen. Här har vi alla ett ansvar, och här brister vi. Det visar inte minst exemplet jag lyft fram från By kyrkby och By Utvecklingsgrupp med en vattenreglering som gör att strandlinjen kan flytta sig 150 meter på en dag.

Jag vill avsluta med att önska miljöministern lycka till i hennes viktiga arbete för att hitta framtidens energilösningar, där de som bor nära också känner att de är sedda och lyssnade på och att deras åsikter räknas.

Anf. 111 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag tackar ledamoten Isacsson för en viktig interpellation. Vi har ett skört system och ett extremt läge. Det är en situation vi inte har stått inför på lång tid. Det påverkar hur vi arbetar och innebär att vi behöver se över hur vi hanterar denna situation på bästa sätt.

Givet rådande läge har korttidsregleringen redan nu fått en större betydelse men kan också potentiellt få en ännu större betydelse i framtiden eftersom vi utökar våra väderberoende energislag, såsom vind- och solenergi. Om dessa utgör en ökad andel av vår elproduktion kommer vi även framöver att se ett potentiellt större behov av korttidsreglering.

Dessutom tillkommer utmaningar med förändrat klimat, där tillrinningsstorleken och fördelningen över året förändras samtidigt som vi får en ökad risk för extrema flöden. Allt detta ställer nya krav på oss från politikens sida men också på alla dem som bedriver verksamheterna att på klokast möjliga sätt se över den information de kan erbjuda vid provningstillfället så att vi på bästa sätt kan utforma våra system så att de utgör ett säkert och stabilt tillskott i arbetet.

Korttidsregleringens miljöpåverkan varierar beroende på regleringens omfattning. Ett exempel på miljöanpassning är återreglering och begränsad korttidsreglering som kan ske under vissa delar av sommaren.

Det finns mycket att titta på, och jag kan försäkra ledamoten om att vi kommer att titta på alla möjligheter för att på bästa sätt utforma svensk

produktion. Vi kommer också att ta tag i roten till problemet, för vi behöver en mer robust och trygg energiproduktion i Sverige som helhet.

Prot. 2022/23:69
24 februari

Svar på
interpellationer

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2022/23:168 om renhållning och säkerhet kring vår dricksvattenreserv

Anf. 112 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Martin Westmont har frågat mig hur jag avser att arbeta för att skydda landets vattenskyddsområden och om det är aktuellt för mig och regeringen att via regleringsbrev och andra medel verka för att skapa fler vattenskyddsområden.

Tillgång till rent vatten är en förutsättning för ett välfungerande samhälle, för människors hälsa och för naturmiljön. Vi behöver rent dricksvatten både nu och i framtiden.

En rad olika aktörer bidrar till att Sveriges befolkning har tillgång till säkert dricksvatten. Kommunerna säkerställer ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Länsstyrelserna kontrollerar att kommunerna tar sitt ansvar och att vattentjänstlagen följs. Livsmedelsverket är samordnande myndighet för dricksvattenfrågor medan Havs- och vattenmyndigheten har ansvar för att ge vägledning till kommuner och länsstyrelser om vattenskyddsområden.

Ett vattenskyddsområde är ett formellt områdesskydd som fastställs av länsstyrelsen eller kommunen med stöd av miljöbalken. Vattenskyddsområden är viktiga för att skydda dricksvattenresurser som är av betydelse för vattenförsörjningen, både för att hantera identifierade risker och för att kunna förebygga att problem uppstår.

Arbetet med att inrätta vattenskyddsområden har därför förstärkts de senaste åren. Länsstyrelserna har tilldelats 80 miljoner kronor per år för 2022 och 2023 för arbete med dricksvattenförsörjning och vattenskydd, och samma belopp beräknas anslås även för 2024.

Förstärkningarna har redan gett resultat i form av fler beslut och en större andel skyddade vattentäkter. Det har även fört med sig att länsstyrelsernas tillsyn av vattenskyddsområden har kunnat öka.

Fru talman! Det är reglerat i 6 kap. 5 § vattenförvaltningsförordningen att åtgärdsprogrammen bland annat ska innehålla åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller för att på annat sätt skydda dricksvatten. I vattenmyndigheternas åtgärdsprogram tillgodoses det genom åtgärder till bland annat länsstyrelser och kommuner om dricksvattenskydd respektive skydd av vattentäkter och genom Havs- och vattenmyndighetens vägledning för inrättande och förvaltning av vattenskyddsområden.

För att bidra till att nå målen i vattenförvaltningen är det avgörande att berörda myndigheter och kommuner genomför de åtgärder som är beslutade i åtgärdsprogrammen. Kommuner och länsstyrelser behöver säkerställa att vattenskyddsområden upprättas, att befintliga vattenområden revideras och att en systematisk och regelbunden tillsyn bedrivs.

Inom EU-samarbetet pågår just nu en revidering av flera EU-direktiv som förväntas säkerställa och förbättra vattenkvaliteten, till exempel förslag till direktiv om ändring av ramdirektivet för vatten, grundvattendirek-

tivet och prioämnesdirektivet samt förslaget om ett reviderat avloppsdi-
rektiv. Sammantaget bedöms detta arbete kunna bidra till ett bättre skydd
av våra vattenresurser.

Fru talman! Jag vill även nämna att genomförandet av EU:s omarbe-
tade dricksvattendirektiv i svensk rätt ska ske under 2023. Genom direkti-
vet införs en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar hela
kedjan från tillrinningsområde till tappkran. Syftet är bland annat att på ett
bättre sätt förebygga risker och se till att åtgärder i första hand vidtas vid
utsläppskällan.

Jag har förtroende för att våra myndigheter och kommuner har förut-
sättningarna att säkerställa ett långsiktigt skydd för både nuvarande och
framtida dricksvattenförsörjning.

Anf. 113 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min interpellation. Jag
tycker att svaret visar att regeringen tar frågan på stort allvar.

Jag tror att de flesta invånare i Sverige ser tillgång till dricksvatten som
en självklarhet. Vi har dock sett en del problem i vissa kommuner där just
vattentillförseln har uteblivit, vilket kan få stora konsekvenser för många
människor i deras dagliga liv.

Dricksvattnet är vårt viktigaste livsmedel, och de av Naturvårdsverket
uppsatta miljökvalitetsmålen lyfter just upp ett utökat skydd av vatten.
Därför är det viktigt att vi ser till säkerheten när det gäller vårt dricksvatten
och våra vattenskyddsområden.

Vi har även ett krig i vårt närområde, och vid ett angrepp på Sverige
skulle vår dricksvattenreserv vara ett potentiellt mål.

Socialdemokraterna är inte direkt kända för att arbeta förebyggande.
Det ser vi inte minst när det gäller elkrisen och vårt nedmonterade försvar.

Men nu har vi fyra partier som är beredda att ta ansvar, så jag tycker
att förutsättningarna finns att utöka säkerheten också kring våra vatten-
skyddsområden.

Fru talman! Jag har en följdfråga till statsrådet: Hur ser statsrådet på
Sveriges strategi när det kommer till PFAS-ämnena i vår natur?

Anf. 114 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Med rätta ser svenska med-
borgare det som en självklarhet att ha en god tillgång till dricksvatten. En-
ligt den ordning vi har i vårt land hanteras detta av kommuner och länssty-
relser.

En av anledningarna till att staten utvecklar sitt bidragande till att
dricksvattensystemet, och särskilt reserverna, hanteras på ett klokt sätt är,
som ledamoten nämner, att det har uppstått situationer som har påverkat.
Det har visat att det behövs ett stärkt agerande från statens sida för att bidra
till att arbetet fungerar på ett bättre sätt.

Just därför vill jag särskilt lyfta fram vikten av att länsstyrelserna har
tilldelats 80 miljoner kronor per år för att arbeta med just dricksvattenför-
sörjning och vattenskydd. Dessa medel hoppas vi kan bidra till ytterligare
förstärkningar. Förstärkningarna har redan gett resultat i form av fler be-
slut och en större andel skyddade vattentäkter, och det har även fört med
sig att länsstyrelsernas tillsyn har kunnat öka. Detta är viktigt givet det läge
vi står inför.

Det är viktigt att vi ser till att alla de rättigheter som människor ska ha i vårt land tillgodoses av vårt samhälle som helhet. En sådan sak är att det ska finnas rent vatten i kranen.

När det gäller PFAS-frågorna behöver jag tyvärr vara så pass tråkig att jag lutar mig mot Sveriges ordförandeskap i EU-rådet. Rådet behandlar just nu frågor som gäller PFAS, och därför kan jag inte gå in på ytterligare redogörelser för arbetet på den fronten.

För att återgå till vattenskyddsfrågan vill jag återigen nämna att det har uppstått situationer som har gett fog för att den här regeringen väljer att fortsätta ett viktigt arbete med att tillskjuta särskilda medel för att hantera detta.

Inom EU-samarbetet pågår en revidering av flera olika direktiv och förslag just nu. Det jag kan nämna avseende detta är att vår och Regeringskansliets kloka kunskapsbanks bedömning är att detta kommer att bidra till att Sverige på ett bättre sätt kan skydda våra vattenresurser.

Det finns alltid förbättringar att göra, och möjligen kommer de förslag som kommer genom EU-samarbetet att ytterligare kunna bidra till detta. Men fokus här är att vi nu ser till att länsstyrelserna och kommunerna, som ju bär ansvar för dricksvattenförsörjningen och vattenskyddet, kan utföra det arbetet på bästa möjliga sätt.

Anf. 115 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Många företag är i behov av dricksvatten för sin produktion. Vår industri är i behov av vatten generellt sett för att kunna verka, och det är därför de här frågorna är så pass viktiga.

Anledningen till att jag ställde frågan om PFAS-kemikalier är, precis som statsrådet nämner, att frågan kommer att behandlas inom EU. Förslaget är att man ska införa ett förbud mot vissa kemikalier, bland annat arsenik. Min vinkel är att det som föreslås inom EU är tänkt att ske först 2026, men det är upp till varje medlemsland att införa egna regler. Statsrådet har meddelat att hon inte har full insyn i frågan; jag vill då göra medskicket att ni gärna får titta på att vi i Sverige har möjlighet att införa egna regler för att skydda vår miljö och våra vattenskyddsområden och möjlighet att införa striktare regler kring PFAS-ämnena i naturen. På så sätt behöver vi inte vänta till 2026 då det eventuella nya förbudet från EU träder i kraft.

Anf. 116 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Angående det arbete som pågår inom Europeiska unionen vill jag återigen säga att vår bedömning från regeringens sida, och som sades i interpellationssvaret, är att vi har vårt arbete på nationell nivå, men att det arbete och innehåll som kommer av EU-samarbetet kommer att kunna bidra till ett bättre skydd. Vi kommer att arbeta aktivt med alla möjliga delar av den här frågan och med hur vi på bästa sätt skyddar vår tillsyn av våra vattenskyddsområden men även vår vattenreserv som helhet.

Sedan 2021 pågår också ett intensivt arbete med att återuppbygga det civila försvaret i Sverige. Vi har en särskild minister för detta arbete, och utgångspunkten ligger i totalförsvarspropositionen som har antagits. Där framgår det väldigt tydligt att dricksvattenförsörjningen är en av ett antal utpekade särskilt viktiga samhällsfunktioner som måste fungera vid höjd

beredskap och ytterst vid en krigssituation. Därför är arbetet som pågår med det civila försvaret också ett tillfälle att ytterligare prioritera frågorna som gäller dricksvatten.

Ett annat statsråd, landsbygdsminister Kullgren, ansvarar för Livsmedelsverket och har därigenom kunnat ge ytterligare uppdrag om hur vi kan säkerställa en robust dricksvattenförsörjning och då särskilt ta hänsyn till situationer som kan uppstå vid krig och höjd beredskap.

Låt mig återigen säga att detta är viktiga frågor. En helt avgörande förutsättning för att vårt samhälle ska fungera är att vi har rent dricksvatten, ett dricksvatten som bidrar väl till människors hälsa och till vår naturmiljö. Regeringen avser att aktivt följa denna fråga utöver att vi tillskjuter medel till de delar av vårt samhälle som ytterst i praktiken hanterar detta, nämligen kommunerna och länsstyrelserna.

Anf. 117 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! Vi kan aldrig tumma på säkerheten för Sveriges invånare. Vi måste alltid se till säkerheten, inte minst när det kommer till vårt dricksvatten.

Jag är övertygad om att statsrådet precis som jag själv och många av dem som lyssnar på den här debatten har sett den utveckling i Sverige där vi har illegala bosättningar som uppförs bland annat i vattenskyddsområden. Det är klart att det här är ett problem som vi måste hantera.

Vi vet också att dessa illegala bosättningar är sammankopplade med tiggeriet. Tiggeriet är ett mångfasetterat problem som vi måste hantera. Det kan vi inte komma ifrån.

Min fråga till statsrådet är: Kommer statsrådet och samtliga riksdagsledamöter för Liberalerna att stödja ett författningsförslag som innebär ett nationellt förbud mot tiggeri?

Anf. 118 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Låt oss diskutera den interpellation som är lämnad, nämligen hur vi hanterar vattenfrågorna i Sverige och hur vi ser till att vårt vatten är rent och att det i Sverige finns en trygg tillgång på dricksvatten som kan leva upp till den nivå av hälsa som vi vill att svenska medborgare ska kunna känna sig trygga med. Vi har också vår fantastiska miljö som vi måste ta hänsyn till, givet den dricksvattenkvalitet vi har.

Vi har undersökt frågan om illegala bosättningar genom att kontakta våra myndigheter – Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen i Stockholms län – och kommunen i Haninge. Inga av dem känner till något fall där illegala bosättningar specifikt har påverkat dricksvattenkvaliteten. Detta tycker jag är mycket positivt.

Vi har även kollat specifikt med Haninge kommun. Där är de främsta riskerna för dricksvattnet kopplade till trafiken och vägnätet. Det är den allra största påverkan som sker. Det finns bensinstationer som ligger nära, och det sker transport av farligt gods. Olyckor kan ske i våra dricksvattenreservers närområde. Även uppställning av fordon och vägsaltning nämns. Det är de största risker som de bedömer finns. De påpekar att de inte känner till några fall där det här skulle ha påverkat dricksvattenkvaliteten, vilket jag tycker är mycket positivt.

Skulle det vara så att man upptäcker att detta är ett problem kommer självklart de som berörs av det, kommunerna och länsstyrelsen, att behöva

hantera det. Men jag kan gladeligen säga att det inte finns något sådant problem just nu. Vi ser fram emot att från regeringens håll fortsätta att ta ansvar för att vi i Sverige har en god tillgång på dricksvatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2022/23:69
24 februari

Svar på
interpellationer

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 23 februari

2022/23:386 Stöd till svenska civilsamhällesorganisationer som arbetar med Ukraina

av *Janine Alm Ericson* (MP)
till statsrådet *Johan Forssell* (M)

2022/23:387 Regeringens utnämningsspolitik

av *Lena Bäckelin* (S)
till statsrådet *Maria Malmer Stenergard* (M)

2022/23:388 Sexuellt våld i krigets Ukraina

av *Azra Muranovic* (S)
till statsrådet *Johan Forssell* (M)

2022/23:389 Den kommande utnämningen av generaldirektör för Statens skolverk

av *Linus Sköld* (S)
till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2022/23:390 Tillgänglig information om vårdpersonal som jobbar över gränserna i Norden

av *Dzenan Cisija* (S)
till statsrådet *Acko Ankarberg Johansson* (KD)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 12.51.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 92 (delvis)
och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

Inledning	1
Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN.....	1
§ 1 Särskild debatt om arbetet mot korruption i Sverige.....	1
Anf. 2 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	1
Anf. 3 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	1
Anf. 4 ARDALAN SHEKARABI (S)	2
Anf. 5 RICHARD JOMSHOF (SD).....	3
Anf. 6 IDA DROUGGE (M).....	4
Anf. 7 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	4
Anf. 8 ULRIKA LILJEBERG (C)	5
Anf. 9 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	6
Anf. 10 FREDRIK MALM (L)	6
Anf. 11 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD).....	7
Anf. 12 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	8
Anf. 13 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik.....	8
Anf. 14 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	8
Anf. 15 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik.....	9
Anf. 16 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	9
Anf. 17 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik.....	9
Anf. 18 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	10
Anf. 19 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik.....	10
Anf. 20 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	10
Anf. 21 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik.....	11
Anf. 22 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	11
Anf. 23 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik.....	11
Anf. 24 ARDALAN SHEKARABI (S)	11
Anf. 25 IDA DROUGGE (M) replik.....	12
Anf. 26 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	12
Anf. 27 IDA DROUGGE (M) replik.....	12
Anf. 28 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	13
Anf. 29 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	13
Anf. 30 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	13
Anf. 31 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	14
Anf. 32 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	14
Anf. 33 FREDRIK MALM (L) replik.....	14
Anf. 34 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	14
Anf. 35 FREDRIK MALM (L) replik.....	15
Anf. 36 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	15
Anf. 37 RICHARD JOMSHOF (SD).....	15
Anf. 38 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	16
Anf. 39 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	16
Anf. 40 ARDALAN SHEKARABI (S) replik	17
Anf. 41 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	17
Anf. 42 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	17
Anf. 43 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	18
Anf. 44 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	18
Anf. 45 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	18

Anf. 46 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	19	Prot. 2022/23:69
Anf. 47 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	19	24 februari
Anf. 48 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	19	-----
Anf. 49 RICHARD JOMSHOF (SD) replik.....	20	Svar på
Anf. 50 IDA DROUGGE (M)	20	interpellationer
Anf. 51 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	20	
Anf. 52 IDA DROUGGE (M) replik.....	21	
Anf. 53 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	21	
Anf. 54 IDA DROUGGE (M) replik.....	21	
Anf. 55 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	22	
Anf. 56 IDA DROUGGE (M) replik.....	22	
Anf. 57 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	22	
Anf. 58 IDA DROUGGE (M) replik.....	22	
Anf. 59 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	23	
Anf. 60 IDA DROUGGE (M) replik.....	23	
Anf. 61 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	23	
Anf. 62 IDA DROUGGE (M) replik.....	24	
Anf. 63 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	24	
Anf. 64 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik.....	24	
Anf. 65 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	25	
Anf. 66 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD) replik.....	25	
Anf. 67 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	25	
Anf. 68 ULRIKA LILJEBERG (C).....	25	
Anf. 69 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	26	
Anf. 70 FREDRIK MALM (L)	26	
Anf. 71 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	27	
Anf. 72 FREDRIK MALM (L) replik	27	
Anf. 73 ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	27	
Anf. 74 FREDRIK MALM (L) replik	28	
Anf. 75 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	28	
Anf. 76 FREDRIK MALM (L) replik	28	
Anf. 77 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	29	
Anf. 78 FREDRIK MALM (L) replik	29	
Anf. 79 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	29	
Anf. 80 FREDRIK MALM (L) replik	29	
Anf. 81 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	30	
Anf. 82 FREDRIK MALM (L) replik	30	
Anf. 83 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	30	
§ 2 Justering av protokoll.....	31	
§ 3 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	31	
§ 4 Anmälan om ersättare.....	31	
§ 5 Avsägelse.....	31	
§ 6 Anmälan om kompletteringsval.....	32	
§ 7 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	33	
§ 8 Ärende för hänvisning till utskott	33	
§ 9 Svar på interpellation 2022/23:188 om underhåll och tillgängliggörande av statliga kulturfastigheter	33	
Anf. 84 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	33	
Anf. 85 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	34	
Anf. 86 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M).....	35	

Anf. 87	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	36
Anf. 88	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	37
Anf. 89	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	38
Anf. 90	Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	39
§ 10	Svar på interpellation 2022/23:201 om åtgärder mot våld och trakasserier i arbetslivet	39
Anf. 91	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	39
Anf. 92	JOHANNA HARALDSSON (S)	41
Anf. 93	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	42
Anf. 94	JOHANNA HARALDSSON (S)	42
Anf. 95	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	44
Anf. 96	JOHANNA HARALDSSON (S)	44
Anf. 97	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	45
§ 11	Svar på interpellation 2022/23:142 om utbyggnad av havsbaserad vindkraft	45
Anf. 98	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	45
Anf. 99	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	46
Anf. 100	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	47
Anf. 101	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	48
Anf. 102	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	50
Anf. 103	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	51
Anf. 104	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	51
§ 12	Svar på interpellation 2022/23:167 om korttidsreglering av vattenkraft	52
Anf. 105	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	52
Anf. 106	LARS ISACSSON (S)	53
Anf. 107	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	53
Anf. 108	LARS ISACSSON (S)	54
Anf. 109	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	55
Anf. 110	LARS ISACSSON (S)	56
Anf. 111	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	56
§ 13	Svar på interpellation 2022/23:168 om renhållning och säkerhet kring vår dricksvattenreserv	57
Anf. 112	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	57
Anf. 113	MARTIN WESTMONT (SD)	58
Anf. 114	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	58
Anf. 115	MARTIN WESTMONT (SD)	59
Anf. 116	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	59
Anf. 117	MARTIN WESTMONT (SD)	60
Anf. 118	Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	60
§ 14	Anmälan om frågor för skriftliga svar	61
§ 15	Kammaren åtskildes kl. 12.51.	61